

В.ПОЛОВИНЧУК

НЕОБАЧНЕ

КОХАННЯ

МИКОЛА

В.ПОЛОВИНЧУК

НЕОБАЧНЕ
КОХАННЯ
МИКОЛА

РОМАН

КНИГА ДРУГА

ВІННИЦЯ - 2022

Половинчук В.п. Необачне кохання. Микола.

Роман. Книга друга. Вінниця: - 2022. – 92с.

Про кохання та життя молоді у черговому творі академіка В.Половинчука. Повісті «Від хулігана-пастушка – до академіка», «Закоханий хабарник», «У кожного своя доля», «Любов педагогічна», «Учитель танців», «Сміються, плачуть солов'ї», «Все буде добре», романи «Любов зла – полюбиш...», «Цветы Софии», «Червоне – то любов», «Небесний сектор», «Флорида», «Поцілунок «Кобри», «Логіст», «Тернії кохання», «Героям слава» опубліковані у 2010-2022 рр.

Сама природа намагалась застерегти Білого від зловмисного вчинку, коли він швидко виїхав з лісу. Професор думав, що «допоміг» Жанні позбавитись від вагітності, зіштовхнувши її в лісі з високого берега біля озера. Дівчина постійно виникала перед очима. Вона лежала розпластанною біля самої води, не рухалась. Берег був там висотою метрів два, можливо, трохи більше. Загинути Жанна не повинна. Але чому ж не рухалась? Ошелешений Білий зупинив машину на узбіччі.

«Якщо її хтось знайде, почнеться розслідування, - вирувало у голові розгубленого чоловіка. - Я ж ніби все детально продумав. За два дні до цього їздив до озера, яке знаходиться далеченько від дороги. Нікого не зустрів. Адже в кінці жовтня рибалкам там нічого робити. Ночі досить прохолодні й риба залягає на дно. Уважно оглянув саме цей беріг. Кущів внизу немає. Тому Жанна й опинилась біля самої води. З боків її не побачити. Я гадав, що коли впаде, станеться викидень. Дівчина буде при пам'яті. Завезу її до лікарні. Таким чином все владнається. Та коли побачив, що Жанна не рухається, злякався, втік. Це схоже на елементарне вбивство. Хтось міг побачити у місті, як Жанна сідала до машини. Мене ж багато людей знає. Слідство розбереться швидко, знайде винуватого. От телепень! Залишати тіло там ні в якому разі не можна. Потрібно обов'язково від нього якнайшвидше позбутись».

Коли професор розвертав машину, раптом двигун перестав працювати майже посеред дороги й зразу не завівся. Напевне, від хвилювання Білий щось зробив неправильно. Можливо, різко натиснув на педаль акселератора. Прийшлося вийти з машини й штовхати її на узбіччя. Лише десь через пів години двигун охолов, завівся й Білий поїхав назад. Він з острахом підійшов до озера й поглянув вниз. Жанни біля води не було. Пройшло ж небагато часу, як він

звідси від'їхав. Що могло статись? Куди вона поділась? Розгублений чоловік стрибнув униз, оглянув все. На піску виднілись лише чисельні сліди від взуття.

«Хтось її забрав, - зрозумів знесилений від великого хвилювання Білий. – Живу, чи мертво? В обох випадках це для мене дуже погано. Якщо жива, подасть заяву, що я зіштовхнув її вниз. А мертва – все одно міліція шукатиме вбивцю. Схоже на сюжет серійного кримінального фільму, у якому злочинця завжди знаходять. Прийдеться наймати гарного адвоката, а то буде досить важко доказати мою невинуватість».

Він піднявся наверх, уважно оглянув невелику поляну, пройшовся вздовж берега. Жодних ознак, що хтось тут був і сталась трагедія. Лише залишки багаття, на якому готувались шашлики, і невиразні сліди від коліс авто. Все бачили величні дуби та ясени. Вони з мовчазним осудом хитали чорними вітами, роздумуючи над підлим вчинком людини, яка вважала себе гарним вихователем молоді на посаді проректора університету.

Прошло з тиждень. Зайнятий турботами професор, який спочатку дуже нервував, почав потроху заспокоюватись. Він на всякий випадок після роботи пішов на квартиру до Жанни. На дзвінок двері ніхто не відчинив. Сусідка виглянула майже зразу.

- Я проректор університету професор Білий, - відрекомендувався чемно. - Ви не бачили Жанну? Вона на моїй кафедрі працює асистенткою, не виходить на роботу й не відповідає на дзвінки.

- Не хвилюйтесь. Жанна мала лягати до лікарні на збереження, -махнула рукою жінка. - Молодь така безпечна. Вони думають лише про себе. А ми постійно турбуємось за них.

- Дякую, - усміхнувся Білий. - Ви мене заспокоїли. Пошлю когось її провідати. Вона у якій лікарні?

- В другій міській.

«Правильно зробив, що навідався сюди, - зрадив проректор. – На всякий випадок матиму гарного свідка. А посилати до лікарні нікого не стану. Якщо слідчий запитає, скажу, що за турботами забув. А там пізніше мають бути пологи. Потім тривала відпустка по догляду за дитиною. Тому Жанна й не вийшла на роботу. Вимальовується досить гарна правдоподібна версія. Потрібно не гаяти часу й в цьому році підібрати собі нову аспірантку. Скільки того життя».

Однак, невдовзі йому зателефонував чоловік.

- Ви професор Білий? - запитав бадьорий голос.
- Так, з ким розмовляю? – безпечно проректор.
- Мене звати Микола. Жанна знаходиться на тривалому лікуванні. Гроші у мене закінчуються. Тому пришліть, будь ласка, на мій рахунок вісім тисяч гривень. Запишіть номер карточки.

- Чому сама Жанна не телефонує? – ледве отямився професор.
- Вона поміняла СІМ-картку й не хоче, щоб ви знали її номер.

Крім того, Жанна ще досить слабка, щоб з вами розмовляти. Їй не можна хвилюватись.

- Я вам не вірю! – нервово Білий. – Хай вона подзвонить.
- Не вірите? - настирно Микола, - Тоді Жанні прийдеться звернутись до поліції. Вона лише вчора прийшла до пам'яті й розповіла про події в лісі на озері. Пишіть номер банківської карточки. Можливо, потрібні будуть ще кошти. Повторюю, лікування тривале.

- Я все зрозумів, - злякався згадки про поліцію професор. – Продиктуйте номер. Сьогодні перешлю десять тисяч. У якій Жанна лікарні? Як вона туди потрапила?

- Одужає й сама вам розповість. Дякую за розуміння.

«Жанна жива! - професор не знав, радіти цьому, чи впадати у відчай. - Добре, що не загинула та не подала заяву до поліції. Через якогось Миколу попросила грошей на лікування. Потрібно було запитати про дитину. Та язик не повернувся. Напевне, дитини немає, якщо Микола про неї жодним словом. Вимагання грошей схоже на шантаж. Але ж цей Микола знає про події на озері. Можливо, був у цей час в лісі та все бачив. У мене є знайомий поліцейський. Попросити, щоб через номер карточки він узнав прізвище та адресу Миколи? І що далі? Прослідкувати за ним. Якщо не шантажист, то, напевне, провідує Жанну в лікарні. Потім до неї навідатись. Сказати, що посковзнувся та випадково її штовхнув. Тоді чому залишив її без пам'яті біля озера? Дуже злякався та у стані шоку втік? Коли через годину повернувся, її там не було. Дуже правдоподібно. Але коли все відбувалось на очах Миколи, то чому я у стані шоку не залишив всі речі біля озера, а старанно їх зібрав до машини? Якщо, не дай Бог, почнеться розслідування, Микола стане надзвичайно небезпе-

чним свідком. Ні, жодних полохливих зайвих рухів! Перешлю кошти й стану вичікувати. Я Жанні дуже потрібний. Вона проти мене нічого не затіватиме. Адже працює на нашій кафедрі, моя аспірантка й хоче написати та захистити дисертацію. Просто якимось узнаю, що з дитиною. А потім й вирішуватиму».

Білий весь час з тривогою очікував дзвінка. Звичайно, щоденна робота відволікала. Якимось до нього звернулася випускниця університету з проханням бути її науковим керівником в аспірантурі. Гарна струнка білявка Елла принесла у пакеті шампанське, коробку дорогих цукерок й без слів поставила біля столу.

- Григорію Петровичу, робота асистента на кафедрі мене влаштує. Але мрію згодом стати доцентом. Запропонуйте мені тему дисертації.

- Присядьте, - показав рукою на стілець професор. – Можливо, ви самі студентськими роками зацікавились якоюсь науковою проблемою. Напевне, в магістерській роботі було щось таке?

- Розглядала аспекти методики викладання студентам теми про діаграми стану подвійних сплавів. Щось нове там важко знайти.

- Дійсно, - погодився професор, - там все відпрацьовано ще на початку минулого століття. А про діаграми потрібних сплавів, наприклад, алюміній-мідь-олово, так звані АМО, щось знаєте?

- Про сплави чула, але не цікавилась. У металознавстві про них викладач сказав лише одну фразу. Це антифрикційні сплави.

- Й дуже цікаві сплави. Їх у нашому місті замість бронзи починає впроваджувати одне підприємство. Пропоную вам підключитись до цієї роботи. Теоретично всебічно розглянете потрібну діаграму. А необхідне для дисертації впровадження буде вам забезпечене. Звичайно, прийдеться декілька раз відвідати підприємство.

- Я там нікого не знаю! – знітилась Елла.

- Познайомлю вас з головним металургом. Досить молода людина. Здається, не одружений. Ми з цим заводом давно співпрацюємо. Вони користуються нашими порадами.

- Я згодна! - зраділа Елла й подивилась відверто приязно в очі професору. – Буду вам щиро вдячна.

- Домовились, - поклав свою здорову кисть на тендітну руку дівчини Білий. Вона рукою навіть не поворухнула. – Пишіть заяву й віднесете з необхідними документами до відділу аспірантури.

«В цих діаграмах, пташко, досить складно розібратись, - з посмішкою подумав професор, коли дівчина вийшла. – Нікуди ти не дінешся й незабаром проситимеш про допомогу. Безкоштовний лише сир у мишоловці. Все повинно бути як завжди».

2

Микола згадував, як приїхав машиною до лісу відпочити біля озера. В жовтні повинна бути рибалка на щуку. Голодна хижачка продовжує полювати на мілку рибу. У хлопця з собою було два спінінги і підсак. Довго не роздумуючи, він зі спінінгом підійшов до берега, поглянув на спокійну воду й уже намірився розмахнутись та закинути снасть подалі. Несподівано побачив внизу біля самої води одягнену у світло голубу куртку дівчину. Вона лежала на спині й не рухалась. Хлопець оглянувся довкола – нікого. Він миттю кинув спінінг до відкритого багажника й стрибнув донизу. Чорнявка була без пам'яті. Приклав пальці з боку до шиї – жива. Вдарив легенько рукою з обох боків по щоках. Жодної реакції. Що робити? Викликати поліцію? А якщо дівчині потрібна термінова медична допомога і важлива кожна хвилина. Хлопець схопив її на руки, по стежці збоку піднявся наверх, поклав дівчину на заднє сидіння машини й незабаром привіз до приватної лікарні. Він розумів, що у звичайній лікарні просто так непритомну людину не приймуть. Будуть розпитувати, можуть викликати поліцію. Почнеться з'ясування всіх обставин. Що відбулось з нею, хто вона така – він же не знав. Сказав, що побачив лежачу людину біля дороги за містом й вирішив привезти. В лікарні виявилось, що у дівчини при собі не було жодних документів, вона була вагітна. Тоді просто записали прізвище Миколи, номер телефону. А далі - плати гроші й будемо лікувати. Якись кошти у нього на карточці були. Заплатив та поїхав. Був впевнений: допоміг врятувати людину. Адже невідомо, що б могло з нею статись, якби не знайшов.

Зателефонували Миколі з лікарні на роботу наступного дня.

- Вчора ви привезли до нас непритомну вагітну дівчину?
- Так, саме я. Вона уже опритомніла?
- Ні, потрібно вирішити з вами важливе питання. Приїжджайте сьогодні до нас.
- Я ж не знаю, хто вона. Зовсім чужа людина. Чому звертаєтесь

саме до мене?

- У нас лише ваш телефон й ви оплатили лікування. Приїжджайте, будь ласка.

- Добре, буду по закінченню роботи, десь через дві години.

«Не вистачало мені ще турбот з цією дівчиною, - нервував у троллейбусі по дорозі до лікарні хлопець. - Мати просила не затримуватись. Сьогодні у неї день народження. Прийде її подруга з чоловіком. Потрібно купити цукерок, газованої води й допомогти накрити на стіл. І чому дівчина не прийшла до пам'яті? Видно, сильно вдарилась при падінні. Й жодних документів при ній. Напевне, опинилась біля озера зі знайомою людиною. Адже це далеченько за містом. Тоді чому її у такому важкому стані залишили? Чи сама туди прийшла. Щось тут не так. Вплутався я у цю історію!»

Лікар, що вийшов до приймального відділення, сказав:

- Дівчина втратила дитину. Потрібна операція. Без дозволу рідних її робити не можна. Підпишете дозвіл?

- Так я ж її зовсім не знаю! – мало не вигукнув Микола. – Лежала біля дороги. Я взяв її до машини й привіз сюди. Яка рідня?

- Фактично цей підпис – формальність, - пояснив лікар. - Напишемо, що ви її двоюрідний брат. У дівчини кровотеча. Без операції може вмерти. Ви зараз її єдина надія. Підпишіть.

- А якщо будуть якісь ускладнення. Що тоді робити?

- Запевняю вас - ніяких ускладнень. Це рутинна операція. Мертву дитину потрібно прибрати. Інакше дівчині буде погано.

Микола підписав дозвіл й поспішив відзначати матері день народження. Батько його декілька років тому загинув у автомобільній аварії. Вони з мамою жили вдвох. За постійними щоденними турботами на роботі, де він часто затримувався, хлопець ще не встиг одружитись. Мати намагалась познайомити його з дочкою подруги, яка мала сьогодні прийти до них з батьками.

- Ти ж обіцяв не затримуватись, - зустріла мати. – Гості зараз прийдуть, а у нас не все готово. Купив цукерки та воду?

- Така робота, мамо, - не хотів розповідати про події на озері та в лікарні Микола, щоб мати не хвилювалась. – Все купив. Зараз розставляю стіл та наріжу шинку і сир.

- З батьками прийде Елла. Ти її пам'ятаєш?

- Яюсь була у нас. Давно не бачив. Напевне, зовсім доросла?

- Красуня, розумниця. Працює асистентом в університеті. Планує поступити до аспірантури. Не одружена.
- Якщо красуня й розумниця, то чому хлопці її обминають? – розсміявся Микола, розставляючи келихи. – Їй уже років з двадцять п'ять. Могла б мати двоє дітей.
- Двадцять три. Часу має обмаль, вся в науці! Закінчила магістратуру, їздить по наукових конференціях. Недавно була у Варшаві. Єдина донька. Батько Василь Іванович - шанований у місті бізнесмен. Мати Світлана Петрівна, ти добре знаєш, працює бухгалтером у якійсь фірмі. Ти хоч побрився сьогодні? Щоб перед гостями не було соромно.
- Побрився, - з усмішкою Микола. – Не хвилюйся. Міг би запустити модну борідку, але тобі не подобається.
- Борідка людину дуже старить. Ти ж ще молодий.
Задзвонив дзвінок в коридорі.
- Відчиняй, - гукнула мати, - це вони. Я зараз вийду.
Гості з порогу стали вітати й цілувати іменинницю. Микола запросив знімати верхній одяг, придивлявся до Елли. Білявка була одягнена у вишукану світло сіру сукню, мала гарну зачіску, виглядала дуже привабливо.
- Елла, - звернувся до неї, - ти нас з мамою забула, давно не приходила. Як твої успіхи в університеті?
- Все добре, просто дуже зайнята, - приязний, мрійливий погляд карих очей дівчини ніби пригортав Миколу, закликав до стосунків. - Працюю викладачем, поступатиму до заочної аспірантури, плануються цікаві наукові дослідження.
- За столом після звичних привітальних тостів Василь Іванович розпитував Миколу про роботу.
- Ти працюєш у якомусь комп'ютерному центр. Що ви там розробляєте? Які послуги надаєте?
- Спектр роботи дуже широкий. Від комп'ютерного забезпечення касових пристроїв продавців до розробки, впровадження та обслуговування програм різноплановим виробничим фірмам.
- Нам потрібно налагодити чіткий облік на великому складі. З ростом випуску продукції це робити важко. Зможете допомогти?
- Звичайно. Приходьте до директора, заключайте договір. Ви-

вчимо ситуацію і все зробимо.

- А я не знав, до кого звернутись. Добре, що ми зустрілись. Дай мені, будь ласка, номер телефону вашої фірми.

- Ось візитка,- простяг Микола, - працюємо з дев'ятої до сімнадцятої без перерви.

- Ви що, не обідаєте? - здивувався Василь Іванович.

- Каву з тістечком вип'ємо – й годі, - посміхнувся хлопець. – У Західній Європі так давно заведено. В Німеччині, наприклад, в цехах заводів двічі за зміну розвозять між верстатами **компактні** обіди й навіть пиво, перерви не роблять.

- В обласній та районних адміністраціях обов'язкова обідня перерва з тринадцятої до чотирнадцятої години.

- Там чиновники бояться схуднути, - пожартував хлопець.

- Миколо, мені потрібна комп'ютерна обробка результатів досліджень фізико-технічних властивостей алюмінієвих сплавів, - встала Елла, ніби давно обдумувала важливе для себе питання.- Цих властивостей майже десять. Ви такі програми можете розробити?

- Заклучайте договір. З твоєю допомогою проаналізуємо технологію досліджень і обов'язково розробимо. Можна було б через Інтернет застосувати уже існуючу подібну програму. Але це буде крадіжка так званої інтелектуальної власності, ніби патенту. Якщо власник програми якимось чином узнає, може подати до суду. Такі прецеденти уже є. Навіть використати гарне фото з Інтернету без дозволу автора не можна.

- Елла, - заявила Світлана Дмитрівна, - нам ще судів не вистачало! Університет не має коштів? То батько заклучить такий договір від своєї фірми. Микола тобі допоможе з впровадженням програми та обробкою досліджень. Ти, Миколо, не проти?

- Звичайно, допоможу. Ми ж майже родичі.

- Без проблем, дочко, - підтвердив Василь Іванович. – Фірма має можливість заклучати договори навіть щодо польотів на Марс, як робить відомий мільярдер Маска! Звичайно, жартую. Та на договір для тебе кошти знайдемо.

- Добре, - заблищали очі у Елли. – Я переговорю з професором Білим й тобі, Миколо, зателефоную.

- Ти працюєш з професором Білим? – поглянув на Еллу хлопець.

- Так, він мій науковий керівник. Що, знаєш його?
- Чув: відомий учений, - посміхнувся Микола. - Тобі повезло.
- Молодь, що ви відволікаєтесь, - махнув рукою Василь Іванович. - Ще раз пропоную випити за нашу іменинницю Софію Іванівну! Миколо, будь ласка, наливай чарки.

- Василю, - насупилась Світлана Дмитрівна, - тобі завтра на роботу. Напевне, досить.

- Це ж буде «на коня» й підемо.

Коли гості подякували та зібрались виходити, Елла знову із закликом в очах глянула на Миколу.

- До зустрічі! – сказала на прощання дівчина, взяла під руку батька й гості вийшли.

Мати, прибираючи зі стола посуд, тихо запитала у сина:

- Бачу, тобі Елла до вподоби? Спокійна, розсудлива дівчина. Думає не про хлопців, а просить розробити програму для обробки досліджень. Придивись до неї, запроси на побачення.

- Яюсь запрошу, мамо. Ось буде договір й піду до університету. Подивлюсь, чим займається Елла, познайомлюсь з відомим професором Білим. Давно не мав таких знайомих.

«Зіштовхнув вагітну дівчину з високого берега й покинув! - вирувало у голові хлопця. –Якби не я, невідомо, що б з нею сталось. Після мого дзвінка відкупився грішми й навіть не провідав її у лікарні. Адже після операції вона почувала себе дуже погано, марила. Лише потім розповіла мені детально про події біля озера. Не хотіла назвати прізвище зловмисника. Коли ж узнала, що потрібні кошти для подальшого лікування, дала телефон Білого. Щодо заяви до поліції мови не було. Це уже я проявив ініціативу та вирішив злякати професора. Той прислав грошей навіть більше. Тепер він захоче звабити Еллу? Мені до неї зовсім байдуже. Але необхідно яюсь зупинити цього наукового ловеласа».

Елла зателефонувала наступного дня.

- Миколо, університет не дає коштів на договір щодо необхідної мені програми. Сказали, що аспірантів у нас багато і потрібно шукати спонсора, який заключить договір. Проситиму батька.

- Домовились. Днями зайду до тебе, розпитаю про дослідження. Щоб потім не гаяти часу й швидко все розробити. Ти не проти?

- Звичайно, - зраділа дівчина. - Заходь в любий час. Я кожного дня на кафедрі. Лише зателефонуй, а то можу проводити заняття.

Микола вважав: поки Жанна не одужає, він повинен її частіше провідувати, приносити додаткове харчування, підтримувати психологічно. Він уже знав про її хвору матір, якій дівчина боялась розповідати, що лежить у лікарні. Лише іноді їй дзвонила, запевняла, що дуже зайнята і прийде до неї наступного тижня. Миколі така скритість не подобалась, але вирішив не встрявати у відносини Жанни зі своєю мамою. Напевне, здогадувався, мама й не знала про вагітність дочки. Що Білий надав кошти на лікування, він сказав Жанні зразу ж. Дівчина лише сумно посміхнулась.

- Я уже відчуваю себе краще. Коштів повинно вистачити. Незабаром мене випишуть. Тому більше до Білого не звертайся. Не хочу про нього чути. Краще розкажи, наскільки складно розробляти комп'ютерні програми. Для мене це велика загадка. Працювати на комп'ютері користувачем я умію. А скласти простеньку програму точно не зможу. Я навіть ніколи над цим не задумувалась.

- Розумієш, програми є різні. Наприклад, автоматично фіксувати кожного дня температуру повітря надворі вдень і вночі, а потім виводити середню добову. Таку програму розробити просто. А ось тут одній дівчині потрібно обробити результати досліджень біля десяти показників фізико-технічних властивостей сплавіта їх відповідність умовам експлуатації – це досить складна програма. На її розробку потрібно затратити часу зо два-три місяці, а то і більше. Зрозуміла?

- Не стану такими складнощами забивати собі голову. Вилікуюсь, полишу аспірантуру й знайду собі іншу роботу. Я тебе ще не просила, але нікому, будь ласка, не розповідай про мою вагітність. Навіть моїй сусідці по квартирі, з якою ми давно приятелюємо, я не все розповідала. Було соромно.

- Добре, Жанно, не хвилюйся, це твоя особиста справа. Але завжди можеш розраховувати на мою підтримку. Я тебе рятував і хочу, щоб надалі у тебе все було гаразд. Що тобі принести наступного разу для швидшого одужання?

- Дякую, тут нормально годують. Я уже стала набирати вагу. Мені нічого більше не потрібно. Принеси, будь ласка, декілька місцевих газет. Хочу знати про новини у нашому місті.

На кафедрі Білого хлопець пішов через декілька днів. Адже був зацікавлений у нових договорах зі своєю фірмою. Він ніколи не був у цьому університеті. Розташований в колишньому розкішному поміщицькому палаці головний корпус бежевого кольору вразив його своїми гарними архітектурними формами. Округлий фасад з кількома колонами на перші два поверхи та третій і четвертий поверхи з відкритими балконами. Високі широкі вхідні двері. Два триповерхові крила з великими вікнами. Перед корпусом площа, обсаджена високими ялинами. Декілька корпусів розташовані в глибині зеленої території.

Елла зустріла його на вході до другого корпусу.

- Не заблудився? – запитала привітно. – У нас досить велика територія, вісім корпусів. Окремий корпус – їдальня.

- Напевне, студентів багато? – поцікавився Микола, коли піднімались по сходах.

- Майже вісім тисяч на стаціонарі. А ще біля чотирьох тисяч заочників. Іноземців навчається біля тисячі.

- Невже іноземці вважають ваш університет таким престижним? Адже в європейському рейтингу ви у шостій сотні.

- У нас значно нижча плата за навчання. Дві тисячі доларів на рік. У європейських вузах – від десяти тисяч. Тому у нас багато студентів з Азії, Африки.

- Їм викладають англійською мовою?

- Ні. Раніше викладали російською. Останні роки десять – українською. Наша кафедра металознавства на другому поверсі. Покажу тобі металографічну лабораторію. Я більшість часу проводжу там.

- Переговорю з професором Білим. Можливо, він захоче заключити з нами якийсь договір.

- Добре, він якраз у своєму кабінеті. Спочатку заїдемо до нього, а то може піти на зняття.

На другому поверсі, стіни якого були увішані великими портретами видатних вчених, Елла постукала у двері та відчинила.

- Григорію Петровичу, - заглянула, - я розповідала вам про фірму, що розробляє комп'ютерні програми. Звідти прийшов представник. Хоче з вами переговорити.

- Хай заходить, - почувлось.

- Миколо, - Елла тихо до хлопця, - я буду чекати на тебе поряд у кімнаті двісті шістнадцять.

Зайшовши до кабінету, хлопець побачив за столом, на якому стояв відкритий ноутбук та декілька папок з паперами, лисіючого вусатого чоловіка. Той уважно подивився на Миколу.

- Прошу сідати, - показав Білий на стілець поряд зі столом і поглянув на годинник. – Слухаю вас. Маю часу хвилин двадцять.

- Моє прізвище Столярчук. Наша фірма «Піксель» більше десяти років розробляє комп'ютерне програмне забезпечення з різноманітних питань. Співпрацюємо з виробничими підприємствами, торговими закладами, аграрними фірмами. Наприклад, за нашими програмами працює низка дільниць верстатів з числовим програмним управлінням на місцевому заводі трансформаторних підстанцій. Недавно впровадили нове програмне забезпечення на обленерго. Якщо є потреба, можемо заключити угоду з вашим університетом.

- Звичайно, нам потрібні різноманітні програми як навчальні, так і для наукових досліджень., - почухав невелику лисину професор. - Бюджетом університету коштів на це передбачено мало. Але маємо так звані господарські теми з впровадження наших наукових розробок. На Одеській фірмі «Водолій» впроваджуємо нову технологію гальванічного покриття. Не все там виходить так, як планувалось. От з коштів цієї теми й можемо заключити договір. Звичайно, вам прийдеться вивчити тонкощі запропонованої технології. Якщо візьметесь, я буду дуже вдячний. Ми уже на третьому етапі. Через пів року маємо його завершувати. Встигнете за чотири-п'ять місяців впровадити програму обробки результатів якості покриття промислової партії виробів?

- Скільки параметрів якості покриття потрібно контролювати?

- Вісім під час проходження деталями ванн гальванічної лінії.

Це впродовж однієї години.

- Останній параметр коли вимірюєте?

- За десять хвилин до закінчення процесу.

- Програма буде не досить складна. Встигнемо розробити.

- Тоді приносьте проект договору. Бажано на цьому тижні. Запишіть номер мого мобільного й чекатиму дзвінка. До побачення.

«Ніби ділова людина, - розмірковував у коридорі Микола. –Зразу

відшукав кошти на договір. Але що привабило у цьому підстаркуватому чоловікові Жанну? З вигляду його набряклого, червонуватого обличчя здогадуюсь: хворе серце, гіпертонія. Напевне, багато часу працює за комп'ютером. Можливо, зловживає алкоголем. Жанна молода, вродлива дівчина. Це ж потрібно було завагітніти від такого гіпертоніка! Невже він використав своє положення її начальника та зумів звабити? Звичайно, розпитувати її не наважусь. В таких прикрих випадках мало хто буває відвертий навіть з подругою. А хто я для неї - чужа людина. Просто співчуваю. Адже цей покидьок зіпсував дівчині життя, могла загинути. Заклучимо договір, а потім вирішу, як підсунути йому свиню».

Елла в лабораторії була сама. Вона показала Миколі мікроскопи для визначення мікроструктур сплавів. Він у цьому зовсім не розумівся, але трохи зацікавився.

- Є ще лабораторія для визначення механічних властивостей, - розповіла дівчина, - та лабораторія плавки і спектрального аналізу. Але там зараз заняття з групою студентів. Колись покажу. З Григорієм Петровичем про щось домовився?

- Можливо, буде якийсь договір, - Микола вирішив не розкривати Еллі деталі домовленості з Білим. Зі свого досвіду знав: часто все завершується лише розмовами. - Та поки не підпишемо, рано про це говорити. Ти умовляй батька, щоб тобі допоміг. Я маю ще зайти на фірму. Дякую за екскурсію. Якимось знову побачимось. Успіхів тобі у складній науковій роботі. Вивчати сплави для дівчини важко. Адже я зрозумів, що, напевне, прийдеться їх розплавляти.

- Так, але думаю, що плавити будемо на одному із заводів. Там є відповідні фахівці. Потім тобі про все розповім.

Микола після роботи пішов до лікарні, щоб розповісти про зустріч з професором. Він приніс газети, йогурт, пухкі булочки, декілька бананів. Дівчина лежала й радо посміхалась.

- Дуже дякую! Я ж просила лише газети.
- Бананів тобі точно не дають. А вони корисні. Що сказав лікар?
- Все добре. Завтра зроблять аналізи й можуть виписати. А то я зовсім тут стану ледачою.

- Знаєш, я був у професора Білого.
- Просила ж тебе більше до нього не звертатись, - спохмурніла

дівчина. – Мені від нього нічого не потрібно.

- На дні народження моєї мами була її подруга з дочкою Еллою. Виявилось, що ця Елла поступила в аспірантуру і її керівником є Білий. От я й пішов, щоб поговорити про дослідження з дівчиною. Та професор запропонував роботу по Одеській фірмі «Водолій», де впроваджується нове гальванічне покриття деталей.

- Це ж по темі моєї дисертації! – вигукнула Жанна. – В Одесі ми зробили дослідну партію, все було добре. Тепер потрібно запустити велику промислову партію й робота буде завершена. Я працювала на цій господарчій темі молодшим науковим співробітником на пів ставки. Щомісяця мала додаткову зарплатню. А ще планувала оформити на фірмі акт впровадження. Однак до Білого не повернусь. Від нього постійно чекала якоїсь пакості.

- Можливо, я тобі чимось допоможу, якщо заключимо з Білим договір? Подумай, будь ласка. Адже, я так розумію, на фірмі «Водолій» ця робота на останньому етапі. Йшла розмова щодо програми комп'ютерного контролю технології та якості покриття на лінії гальванічних ванн.

- Було б добре мені мати цю програму та акт впровадження. Згодом акт допоможе завершити роботу над дисертацією. Багато уже зроблено. Шкода просто так покинути.

- Програму я тобі дам. А що стосується акту, то потім порадиш, як можна буде його одержати.

- Тобі ж буде потрібно до вашого договору обов'язково оформити акт виконання робіт. От і візьмеш у Білого екземпляр акту впровадження моєї наукової розробки. Однак, у розмовах з Білим жодним словом про мене не згадуй. Домовились?

- Звичайно, можеш не турбуватись. Я розумію, як для тебе важливо закінчити роботу над дисертацією. Та зараз головне - повністю одужати. Якщо завтра випишуть, зателефонуй мені. Допоможу тобі добратись додому, щоб по дорозі нічого не сталось.

3

У чудових теплицях орхідей та кактусів ботанічного саду Краківського університету Леся швидко освоїлась й почувала себе повною хазяйкою. Адже вона дуже любила квіти, працювала з великим за-

доволенням. В перший же місяць роботи добре вивчила інструкції по догляду за рослинами. Ще давно, навчаючись в сільськогосподарському інституті на Україні, вона зрозуміла: рослини - живі істоти. До них потрібно відноситись з любов'ю, відповідним чином доглядати. Вони реагують на розмову та настрій людини. Дослідження показали, що при постійному негативному настрої, сварці людей у приміщенні квіти погано розвиваються, пригнічуються. «Важка», голосна музика призводить до підвищення електричного потенціалу у листі рослин, вони швидко починають в'янути. Як і людині, рослинам постійно потрібна вода. Їх «їжа» - органічні та мінеральні добрива з відповідною кількістю мікроелементів. А «ліки» - гербіциди, пестициди, отрутохімікати.

Леся знаходила потрібні слова до кожної рослини. Вона з ними віталась, хвалила за красу. Весною нагадувала, коли потрібно розпускати квітку, коли можна відцвісти та відпочити. Деякі квіти, здавалось, навіть трохи повертались до неї, коли жінка підходила до них. Не пройшло й року, як викладачі зі студентами на практичних заняттях за порадами Лесі вибирали місця для нових насаджень, узгоджували питання пересадки чи вибракування старих квітів.

Донечка Марічка, що планувала поступити до університету на біологічний факультет та навчалась тут на підготовчих курсах, уже працювала у теплиці кактусів робітницею. Незабаром вона мала закінчити підготовчі курси, екзамени на яких зараховувались вступними до університету. Навчалась вона дуже старанно, із задоволенням, з усіх трьох предметів мала найвищі оцінки. Агроном Юзеф сказав, що при успішному складанні екзаменів її можуть зарахувати на безплатне навчання. Агроном не знав нічого про фіктивний шлюб Марічки з поляком Владиславом. Леся умовила дочку на такий шлюб, який теж мав гарантувати безоплатність. Владислав запросив за оформлення дві тисячі євро, але Леся сторгувалась на тисячу триста. Все йшло добре, поки Марічка не познайомилась з сином господаря квартири Франеком. На квартирі вони проживали з Лесею. А Франек заходив сюди взяти ту, чи іншу книжку з бібліотеки покійної бабуні. Юнак не звертав уваги на дівчину у домашньому халаті. Однак, під час чергового візиту він побачив Марічку в гучульській пишній вишиванці та коротенькій темно зеленій спіднич-

ці, вишитій золотистими нитками по самому низу. Вражений чарівністю дівчини, Франек запросив її прогулятись. З того часу вони стали зустрічатись неділями після відвідування богослужінь. Батько Франека знав про фіктивний шлюб Марічки і міг розповісти синові. Тому Леся вирішила сама йому про все сказати.

- Франеку, - почала жінка, коли вони втрюх пили каву за столом, на якому стояла тарілка, наповнена смачними пирогами з яблуками, та ваза з шоколадними цукерками й тістечками, - ти знаєш, що Марічка готується поступати до вашого університету?

- Звичайно, знаю, на біологічний факультет. А мене батько умовив закінчити магістратуру. Тому ще рік навчатимусь.

- Плата за навчання для іноземців десять тисяч євро на рік.

- Дуже висока. Але диплом нашого авторитетного Ягелонського університету того вартий. З ним можна без проблем влаштуватись на роботу в кожній країні Європи.

- Таких коштів ми не маємо. Якщо в Карпатах продати нашу садибу з новим двоповерховим будинком, то може вистачити. Та де тоді жити моєму чоловікові з молодшою дочкою Соломією.

- Так, це велика проблема, - погодився юнак. - Можна взяти кредит на навчання. Його дають під низький процент.

- Однак, кредит з процентами потрібно колись повертати.

- Марічка влаштується на роботу з гарною зарплатнею, - спокійно заявив хлопець.

- В перші роки високу зарплатню не одержати. Я допомогти не зможу. А кредит, ти знаєш, потребує якнайшвидшого повернення. Не хочу, щоб Марічка в ті роки перебивалась з хліба на воду. Тому ми знайшли вихід зі складної ситуації.

- Я з початку розмови був впевнений: така розумна жінка, як ви, шановна пані Лесю, щось придумаете, - зрадів Франек.

- Тобі може не сподобатись, але справу зроблено. Марічка оформила фіктивний шлюб з поляком Владиславом Пшинським.

- Який фіктивний шлюб? – мало не підскочив на стільці Франек. - Марічка одружена? Вони вінчались?

- Не хвилюйся, - поклала руку на плече хлопцеві Леся. - Ніякого вінчання не було. Просто у магістратурі зареєстрували шлюб. Та тепер, коли Марічка має документ про одруження з поляком, платити

за навчання не потрібно. Через чотири-п'ять років, коли Марічка одержить диплом, оформимо розлучення.

- А якщо Пшинський не дасть згоди на розлучення?

- З ним про все домовлено, він одержав відповідні кошти. - запевнила жінка. – Пан Владислав порядна людина.

- Порядна людина не вступає у фіктивний шлюб, тим більш за гроші, - впевнено сказав Франек, піднявшись зі стільця. – Ви, пані Лесю, зробили велику помилку, що довірилися цьому Пшинському. Дякую за смачну каву. Мені потрібно йти. До побачення, шановна пані й ти, Марічко.

- Ви ж мали після кави погуляти, - схвильовано Леся.

- Згадав, що потрібно підготуватись до завтрашніх занять.

У засмученої Марічки, яка провела хлопця до дверей, на очах виступили сльози.

- Ти прийдеш наступної неділі? - запитала з надією.

- Не знаю, - опустив голову Франек, - адже зараз багато занять.

Дівчина зрозуміла, що юнак може більше не прийти. Адже у набожних поляків надзвичайно відповідально відносяться до шлюбу.

«Для дівчини важливо вдало одружитись, - знала Марічка. - Навіть гарна освіта ніколи не замінить щасливий шлюб. Франек такий славний хлопець! Ми ще не цілувались, але я відчуваю, що закохалась. Мене постійно тягне зустрітись з ним, пригорнутись до нього. Він так цікаво розповідає про Краків, про свої дослідження у лабораторії. Закінчить магістратуру й матиме достойну роботу. Я уже зараз ладна одружитись з ним. Та на перешкоді цей фіктивний шлюб! Нащо мати його придумала? Я зразу відчувала, що він колись стане на заваді».

- Мамо, що робити? – кинулась зі слізьми до неньки Марічка. – Франек більше не прийде!

- Заспокойся, ми мали йому сказати щодо пана Пшинського, - пригорнула Леся дочку. –Адже початок таких відносини з обману добром не закінчується. Якщо ти запала Франекув душу, то повинен зрозуміти, чому ми вимушено пішли на дуже непопулярний крок. А не зрозуміє – тоді це не твоя доля. Ти ще зовсім молода й знайдеш свого хлопця, по справжньому покохаєш, моя красуне.

- А ти до тата зустрічалась з якимось хлопцем? – заблищали очі у Марічки, яка витерла сльози.

- Зустрічалась і в десятому класі, і на другому курсі. Пам'ятаю, в інституті на одному з вечорів відпочинку з паралельної групи Іванко весь час запрошував на танець.

- А чого запрошувати? – не зрозуміла Марічка. – Адже танцюють всі разом, гуртом. Хто бажає, той і стає до танцю.

- Тоді так не танцювали, а лише парами. Наприклад, вальс, або танго не будуть разом танцювати троє, чи п'ятеро. Такі танці особливі. Хлопець повинен був запросити дівчину. От цей Іванко декілька раз танцював зі мною, а потім запропонував провести до гуртожитку. Я не відмовилась. По дорозі він розповідав якісь історії. Коли зупинились біля нашого гуртожитку, з'ясувалось, що він живе на квартирі. А уже було пізно. Йому прийшлося повертатись до себе далеченько. То в понеділок я його на заняттях не побачила. У вівторок прийшов на лекцію з великим синяком під оком й сів в аудиторії у протилежному від мене кутку. То через два тижні на вечорі відпочинку Іванко до мене уже не підходив. Згодом з'ясувалось, що його тоді побив мій одногрупник.

- Що, потім зустрічалась зі своїм одногрупником?

- Ні. Я після третього курсу на літніх канікулах в селі на танцях закохалась у високого красеня Станіслава, твого батька. Він повернувся зі служби в армії, на танці прийшов у військовій формі. Через два роки ми одружились. Я щаслива, маємо тебе і Соломійку.

- Мамо, коли я виїжджала до Кракова на підготовчі курси, батько постійно був якийсь похмурий, засмучений. Працював на пилорамі у дві зміни, казав, що роботи вистачає. У вихідні возив на продаж декілька раз чорницю, гриби. Але щось було не так.

- Телефонувала йому позавчора. І з Соломійкою розмовляла. У них вдома все гаразд. Може у нього щось на роботі тоді трапилось? Знаєш, на пилораму ліс іноді привозять не врахований, фактично крадений. Яюсь поліція з цього приводу вела розслідування. Соломійка взялась, як і ти, добре вивчити польську мову. Поки що мовчить, але, напевне, теж мріє поїхати навчатись до Польщі. Дону, тобі через місяць потрібно буде скласти екзамени на курсах. Повторюєш матеріал, готуєшся?

- Так, мамо. Ми ще не закінчили вивчення всіх розділів з хімії та біології. Але паралельно повторюємо й пройдене.

- А в диктантах з польської мови багато помилок?
 - В двох останніх – жодної. Ми з Франеком постійно розмовляли польською. Він сказав, що у мене правильна вимова.
 - Я надіюсь на цей фіктивний шлюб з Пшинським. Але, на всякий випадок, ти повинна якнайкраще скласти екзамени на курсах.
 - Розумію, мамо. Не хвилюйся, я дуже стараюсь. При опитуванні оцінки у мене постійно високі. У нашій групі більше половини дівчат польок. Вони дуже гонорові. Та бачу: дивуються моїм відповідям.
 - Я тебе прошу зосередитись на екзаменах. Не відволікайся, менше думай про Франека. Ти ще зовсім молоденька, маєш лише сімнадцять років. Поступиш до університету й там хлопців буде багато. Обов'язково знайдеться твій суджений.
 - А якщо не знайдеться? Тітка Ганна, твоя сестра так і залишилась неодруженою, старою дівою.
 - Ганна в молодості зустрічалась з декількома хлопцями. Однак, була дуже вередлива, перебирала ними. То хлопець занадто високий, то говірливий, то мамин синок. От і не одружилась.
 - Добре, мамо, я зрозуміла. Звичайно, зараз на першому плані вступ до університету. На цьому маю повністю зосередитись. Ніякі хлопці мені тепер не потрібні. Лише відволікатимуть. Піду повторю останні заняття з органічної хімії. Там формули різних речовин дуже складні.
- «Марічка ніби заспокоїлась, - зраділа Леся. – Я сама винна, що намовила її зустрічатись з Франеком. Звичайно, він вигідна пара. Уже закінчує університет, працює лаборантом. Напевне, як і батько, захоче залишитись викладачем. Але міг закрутити голову дівчині. Щоб я тоді робила? Добре, що у них стосунки далеко не зайшли. Франек сказав, що Пшинський може не погодитись на розлучення. Головне, що у них з Марічкою не буде дитини і спільного майна. Суд розлучить їх і без згоди Пшинського. Та чого маю зараз забивати голову. До цього ще дуже далеко. Марічка розповіла про постійно засмученого Станіслава. Я й сама, коли приїжджала в серпні, бачила, що він якийсь похмурий. Тоді у нас жив професор із Жанною. Я зрозуміла, що то його коханка. Жанна ледве не втопилась у нашій річці. Станіслав дуже злякався й винуватив у всьому саме себе. Тому й довго хвилювався. Та уже давно подія мала забутись.

Потрібно у телефонних розмовах зі Станіславом бути лагіднішою. Адже він там один з Соломійкою. З господарства у нас лише город. Жодної живності не тримаємо. Але ж Соломійка повинна бути нагодована, доглянута. Хоч вона у сьомому класі, варити страви навчилась. Та все одно – дитина. Станіславові не солодко. Добре, що хоч не заглядає до чарки. Потрібно йому зателефонувати».

- Станчику, - почувла у смартфоні голос чоловіка Леся, - любий, сьогодні неділя. Ти трохи відпочив?

- Вранці були з Соломійкою в церкві. Зустріли твою сестру Ганну. Вона прихала з Чехії на декілька днів. Там, ти знаєш, доглядає стареньку пані. У вас з нею різниця всього три роки, а виглядає набагато старшою. Ще більше схудла. Стало їй шкода й запросили до нас на обід. Ганна принесла Соломійці нову осінню куртку. А Соломійка якраз зварила закарпатський бограч зі свининою. Подружка Софа дала їй рецепт і наша доня вдруге його варить. Ганні дуже сподобався. Вона похвалила племінницю. А ще у нас була баранина з чорносливом, потім кава та смачне печиво. Ганна розповідала, як ви малими росли. Родина була бідна, але дружня. Ти постійно доношувала одяг та взуття Ганни.

- Так і було. З весни до осені ходили босоніж. Лише до школи щось взували. Одяг на мене завжди був великий. Дітей нас було четверо, два хлопці і ми з Ганною. Батьки всіх вивели у люди, вивчили. Мені зараз в ботанічному саду дуже допомагають знання, які одержала в сільськогосподарському інституті. Я на посаді заступника агроному. Роботи по догляду за квітами багато. Працюю разом з робітницями. Наша Марічка теж в саду зі мною. Підготовчі курси з сімнадцятої години. Вона після роботи на них встигає.

- Казала, що незабаром випускні екзамени. Готується?

- Звичайно. У неї на курсах постійно гарні оцінки. Зараз сіла повторювати пройдений матеріал з хімії. Там складні формули органічних речовин. Розуміє, що людина з вищою освітою в житті почуває себе значно впевненіше, навіть коли працює не за фахом. Диплом Ягелонського університету цінується в Європі. Станчик, на роботі все добре?

- Має бути. Власник крутиться, ніби вуж у воді. Привозять на пилораму дерево, невідомо звідки. Документів на нього часто не-

має. От і вирішує, чи брати це дерево до роботи. Візьме, завтра може приїхати розбиратись поліція. Не візьме - пилорама тиждень стоятиме без роботи.

- Ти ж ніби працював у дві зміни?

- Бувають такі дні, коли замовлення термінове. Але частіше - в одну зміну. Соломійка в школу йде зранку. То мені краще увечері бути вдома, щоб разом повечеряти, подивитись її щоденник, розпитати про подруг. Знаєш, вона нещодавно ходили на шкільну дискотеку. Прийшла дуже весела. Виросла наша донечка!

- На рибалку ходиш?

- Дуже рідко, коли хлопці скажуть, що добре клює. Після того страшного випадку з Жанною на річку не тягне. Адже реально дівчина могла втопитись. Якби не врятував професор Кузик, мене поліція затягала б. Адже я стояв поряд.

- Ти Соломійці накажи на річку без тебе не ходити. Все може бути. На добраніч, милий, завтра мені рано вставати.

«У них все гаразд, - заспокоїлась Леся. – Дійсно, на пилораму привозять різну деревину. За хабарі в Карпатах уже вирубали майже половину лісу. Але Станіслав до цього не причетний. Є ліс - працює. Немає – залишайся вдома й щось ладнай в садибі. Мені повезло з чоловіком. Дитина вдома доглянута. Привчає Соломійку ходити до церкви. Ганну запросили до себе. Вона в Чехії уже давно. Працювала у колгоспній конторі. Коли колгосп розпався, поїхала за кордон. Має гарний заробіток. Давно її не бачила. По телефону спілкуємось раз на два-три тижні. Станіслав каже, що схудла, постаріла. А має всього сорок два роки. Шкода її. Однак, така іноді буває наша жіноча доля».

В понеділок, біля одинадцятої години, до теплиці зайшов агроном Юзеф й сказав, що після обіду до ботанічного саду завітає проректор з наукової роботи. Один раз щороку він оглядає сад. Потрібно скрізь, де встигнуть, навести порядок. В двох своїх теплицях Леся уже закінчила роботу з перевірки освітлення та заміни деяких ламп, пересадки та вибраковки рослин. Частину квітів віддали на продаж. Робітниці швиденько прибрали та поскладали до комірчин кашпо, робочий інструмент, підмели доріжки.

Сивовусий, лисий, товстенький проректор прийшов у супроводі

Юзефа та молодого чоловіка, який щось записував до блокнота. Привітавшись, проректор пройшовся між рядами кактусів. Біля деяких він зупинився, перечитав таблички з написами назв та року посадки. Потім попросив увімкнути повне освітлення. Так само оглянув теплицю орхідей, усміхнувся, щось сказав Юзефу, потім до Лесі:

- Ви давно у нас працюєте?
- Півтора року, - спокійно Леся.
- Маєте агрономічну освіту, працювали раніше за фахом?
- Так, закінчила з відзнакою сільськогосподарський інститут.

Майже десять років була агрономом у великій агрофірмі.

- Дякую вам. Мені подобається стан рослин у ваших теплицях.

Подякуйте від мого імені робітницям.

- Й вам щиро вдячна, - відповіла Леся. – Нам вчасно надали електричні лампи. Ми встигли до скорочення тривалості денних годин та морозів замінити ті, що перегоріли.

- Думаю, ми невдовзі побачимось, - проректор потис їй руку.

«Більше року до нас не заходив, - здивувалась жінка, - а це сказав, що невдовзі побачимось. Непевне, є якісь зауваження й не хотів при всіх говорити. Звичайно, влюбій роботі можна знайти упущення. Польські чоловіки по відношенню до жінок дуже чемні. Щось у нас не так – виправимо. Подякую нашим дівчатам».

Через два дні вранці проректор завітав знову. Біля кабінету Юзефа зібрались всі працівники ботанічного саду. Проректор у короткій промові зробив деякі зауваження за результатами перевірки. Було наголошено, що символ саду Великий Ягелонський дуб, якому виповнилось майже двісті п'ятдесят років, потребує ремонту половини гілок. В оранжереї тропічних рослин, де у невеликому ставку росте знаменита амазонська водна рослина Вікторія Круса, в журналі не кожен день фіксується температура повітря. Інших значних недоліків не було. Відзначено гарний стан справ у теплицях орхідей та кактусів. Леся дуже зраділа, що побачили її старання, й не почула наступної фрази.

- Мамо, - торкнулась її руки Марічка, що стояла поряд, - тобі пропонують посаду агронома ботанічного саду!

- У нас же пан Юзеф агроном, - не зрозуміла Леся.
- Пана Юзефа переводимо на іншу роботу, - підійшов до неї

проректор. –Ви за цей час значно покращили стан справ у довірених вам теплицях. За їх рахунок університет має досить значні кошти від продажу квітів у нашому магазині. Нам здається, що саме такий фахівець має керувати садом. Прошу вас, пані Лесю, погодитись на посаду агронома. Ви не проти?

- Мені дуже приємна ваша несподівана пропозиція, - опустила голову трохи ошелешена, зняковіла жінка. – Але я не знаю весь колектив працівників. В такому разі дуже важко працювати. Боюсь, що не справлюсь.

- Якщо буде потрібно, ми на перших порах вам допоможемо позбавитись від тих, хто погано виконує свої обов'язки. Таких, мені здається, тут одиниці. З усіма швидко познайомитесь. У вас є певний досвід.

«Напевне, Юзеф йому розповів, - здогадалась Леся, - як прийшлося звільнити ледацюгу росіянку Катерину, яка постійно до кінця роботи не виконувала. Клавдія, з якою росіянка працювала, мене повністю підтримала. Прийдеться добре розпитати про робітників на всіх ділянках саду. Однак, роботу гарного працівника зразу видно за результатами».

- Добре, якщо на перших порах допоможете, я згідна. У нас же працюють і чоловіки. А з ними, на відміну від жінок, потрібно говорити по іншому. Дуже вам вдячна, що вірите у мої фахові здібності. Постараюсь виправдати вашу довіру.

- Завтра ректор підпише наказ щодо вашого призначення. Підберіть, будь ласка, кандидатуру на посаду молодшого агронома. Впевнений у вас, пані Лесю, та бажаю успіхів!

Коли проректор відійшов, Марічка пригорнулась до матері й тихо прошепотіла на вухо:

- Матусю, вітаю! Ти у мене найкраща! Я завжди знала про твій великий талант. Най щастить!

- Рано радієш, доню. Я й раніше пропадала в саду, а тепер прийдеться й ночувати. Вся хатня робота буде на тобі. Адже тут працює майже сотня людей зі своїми примхами, планами, своїми проблемами. До кожного потрібно знайти підхід, щоб в колективі було спокійно і вся робота виконувалась вчасно та якісно. Ти йди до теплиці, а я зайду до пана Юзефа.

Проректор направився до виходу. Працівники саду почали розходитись. Більшість з них часто зустрічали Лесю, коли вранці йшли на роботу, знали, що вона працює в саду. Але тепер вона стане їх керівником й потребуватиме хоч якогось поважного ставлення. Більшість дівчат з інших країн уже щиро їй посміхались. А ось польки поглядали скептично. Деякі чоловіки демонстративно плюнули собі під ноги, похитали головами й швидко пішли геть.

«Звичайно, - розуміла Леся, - потрібно буде прикласти багато зусиль, щоб завоювати у них авторитет. Пан Юзеф починав працювати молодшими агрономом й разом з чоловіками виконував багато робіт. Я ж чоловічої роботи зовсім не знаю. Тому молодшого агронома потрібно підібрати саме з чоловіків. З цього приводу найкраще порадитись з агрономом. Він майже десять років тут працює й усіх добре знає».

Юзеф переглядав якісь папери, підняв голову, привітно посміхнувся до Лесі й показав на стілець.

- Не чекали, що запропонують таку посаду? – запитав лагідно. – Проректору дуже сподобалось, як ви працюєте.

- Навіть в думках не було, - присіла жінка. - Мені здається, з цього приводу проректор мав з вами розмову. Він же мене раніше навіть не бачив.

- Він сам оцінив вашу роботу у теплицях. Лише запитав, як давно працюєте та чи маєте відповідну освіту.

- Це відповідальна посада. Адже в ботанічному саду викладачі займаються науковими дослідженнями, тут зі студентами проводять практичні та лабораторні заняття. Тому в дендрарії, окремих садах, оранжереях, теплицях потрібно постійно підтримувати відповідний порядок, узгоджувати свої плани з розкладом занять. А роботи, ви знаєте, тут багато. Побачила, що деякі чоловіки скептично віднеслись до мого призначення. Тому дуже прошу, пане Юзефе, вашої поради щодо кандидатури на посаду молодшого агронома саме з чоловіків. Йому буде легше знайти з ними спільну мову.

- Запрошую, пані Лесю, випити зі мною кави. А то невідомо, коли прийдеться знову зайти до цього кабінету.

- Дякую! Ми з вами завжди знаходили спільну мову. Ви де тепер будете працювати?

- Переводять заступником проректора з питань постачання, -

налив у чашки кави Юзеф. - Відділ матеріально-технічного забезпечення навчально-наукової роботи, гараж, сантехніки, електрики будуть у моєму підпорядкуванні. Ми тут завжди відчували, що коштів на ці питання постійно не вистачає. Проректор обіцяє у бюджеті наступного року збільшити фінансування. А молодшим агрономом, якщо не заперечуєте, можна рекомендувати бригадира робітників дендрарію Йвана Бойківа. Хлопцями він керує впевнено. Дендрарій і окремі сади завжди доглянуті. Якщо ви не проти, я з ним сьогодні переговорю.

- Дякую, що допоможете. Якщо він погодиться, я буду рада. А вас вітаю з високою посадою. З питань постачання дозвольте звертатись безпосередньо до вас. Обіцяю не зловживати.

- Домовились. За ботанічний сад я й далі вболіватиму всією душею. Журнал обліку виходів працівників саду на роботу, інструкції та посібники по догляду за рослинами, журнали інструктажів з охорони праці, пожежної безпеки – все на цьому стелажі. Нижче - папка заявок до служб університету, папка заяв та доповідних працівників саду, папка накладних на видачу квітів нашому магазину. Розклад занять вам приноситимуть з факультету біології. Щось буде незрозуміло – телефонуйте по смарафону. Електричний чайник та турку для кави дарую в користування. Ось ключі від кабінету, - простяг Юзеф. - Впевнений: ви справитесь з цією роботою.

- Дуже вдячна! Ми за вами були, мов за надійною стіною. Тепер мені самій потрібно буде вирішувати всі справи. Докладу всіх зусиль, щоб продовжити те, що ви налагоджували роками.

- Пані Лесю, радий, що ви так цінуєте мою роботу. Щастя вам!
Юзеф посміхнувся, поцілував Лесю руку й вийшов з кабінету.

«Дійсно, в саду все робилося ніби без особливих зусиль з боку пана Юзефа, - намагалось втішити себе Лесю. – До наших теплиць він заходив рідко. Привітається, постоїть на вході, уважно огляне довкола й вийде. Ніколи не чула, щоб він когось сварив. Напевне, коли потрібно було, запрошував працівника до кабінету. Дійсно, осоромити людину в присутності інших – це перш за все налаштувати її проти себе. Постараюсь і я бути обачливою та ввічливою. Завтра, коли ректор підпише наказ щодо мого призначення, переговорю з Йваном Бойківим. А зараз перегляну деякі папери й папки».

Наступного дня Жанну виписали з лікарні. Вона планувала сама їхати тролейбусом додому. Але відчувала якусь слабкість в тілі та згадала, що в холодильнику майже пусто. Потрібно було купити в супермаркеті продуктів. Тому подзвонила Миколі.

- Пробач, не хотіла тебе турбувати. Якщо маєш можливість, відвези мене, будь ласка, додому. Двотижневе перебування у лікарні дається взнаки.

- Добре, що ти повідомила. Ми ж домовились. Посидь у фойє. Я буду через пів години. Тобі привезти води, ще чогось?

- Дякую, нічого не потрібно, я тільки що тут пила чай.

Жанна була дуже вдячна хлопцеві за допомогу. Адже невідомо, чим закінчився б той «пікнік» з Білим, якби Микола випадково не побачив її біля озера та не привіз до лікарні. Вона не могла впевнено знати, хто батько майбутньої дитини. Але стосунки з Білим тривали більше року. Тоді як з іншими чоловіками вони були «випадкові». Вона звикла, що професор до неї добре ставився, допомагав у написанні дисертації, залучив до роботи на госпрозрахунковій науковій темі з одержанням додаткової зарплатні. Була поїздка з ним до Карпат зі сходженням на знамениту Говерлу. Потім - разом у відрядження до Одеси на фірму «Водолій». Там вони дуже гарно відпочили, побували на пляжах, в театрі опери і балету, обідали в ресторанах. Не стане ж завідувач кафедри, поважний професор так ставитись до звичайної аспірантки. Жанна повірила, що Білий у неї по справжньому закохався. Коли вона повідомила про свою вагітність, Білий не відмовився, допомагав їй грошми, підмінював її на заняттях зі студентами. Однак, коли ледь жива прийшла до пам'яті у лікарні та згадала жах, з яким падала до озера, то в голові все перевернулось. Звичайно, було надзвичайно жаль, що втратила дитину. Невідомо, чи зможе народити у майбутньому. І Жанна впевнено налаштувала себе, щоб про Білого забути, мов страшний сон. Розрахуватись з університету та шукати іншу роботу. Відношенням Миколи до неї вирішила не зловживати. Все, що він робив, пояснювала справжньої добротою його рицарської душі. Тому навіть натяку на близькість з нам не допускала. Та й з його боку чогось подібного не помічала. Досить з неї стосунків з чоловіками за останній рік, які

так болісно обірвались. Адже вона мало не загинула. Потрібно остаточно одужати, набратись сил, налаштуватись на нову роботу. Жанна все частіше згадувала Павла, з яким до відносин з Білим деякий час щасливо жила, мріяла одружитись. Він несподівано, без всякого пояснення кудись зник. Напевне, поїхав працювати за кордон, або воювати добровольцем на Донбас. Жодного дзвінка, чи якоїсь вісточки від нього з того часу не було.

- Пробач, я трохи запізнився, - відірвав від сумних думок голос Миколи. –Якраз обідня перерва, місцями затори. Ти з палати все своє забрала?

- Забрала, я знаю цю прикмету. Залишиш – знову туди потрапиш. Та у мене з собою нічого, крім одержі, й не було. Неподалік нашого будинку є супермаркет. Підвези мене до нього. То я куплю деяких продуктів.

- Голова від слабкості не крутиться?

- Посиділа й стало краще, - направила до виходу Жанна, яку вів під руку хлопець. - Не хвилюйся. Якби було щось не так, мене б не виписали. У приватних лікарнях не поспішають, заробляють на пацієнтові кошти. Сусідці по палаті зробили операцію з приводу апендициту. А зараз, через чотири дні, готують з того ж самого боку вшивати грижу.

- Мені знову прийшлося побувати у вашого Білого, - уже в машині розповів Микола. – Підписував договір щодо розробки програми. Ми все розписали дуже детально й сума оплати виявилась досить кругленька. Професор надув щоки, але підписав.

- Я тебе дуже прошу, - відвернула голову дівчина. – Не хочу більше чути про цього покидька. Днями подам заяву про звільнення й до університету ні ногою.

- Зразу тебе можуть не звільнити. Закон передбачає, що потрібно було повідомити відділ кадрів за два тижні.

- Я попросила в лікарні й мені ще на десять днів продовжили лікарняний. Тому завтра віднесу заяву до відділу кадрів. Якщо навіть затримують звільнення, то після закінчення лікарняного не більше, як на чотири дні.

- Яку ж роботу ти плануєш шукати?

- Закінчила фізико-технічний факультет. Можу працювати техні-

чним працівником на фірмах, де мають справу з металами, державними стандартами, в лабораторіях, де проводять різноманітні дослідження, в крайньому разі - учителем фізики. Викладала в університеті, два роки навчалась в аспірантурі. Таких фахівців не багато.

- Дійсно, роботу знайдеш. Біля цього супермаркету стати?
- Так. Дуже дякую тобі за все. Тут сама справлюсь.
- Я тебе одну не залишу. Купимо, що хочеш, і заведу до квартири. Звик справи завершувати до кінця.
- Добре, купимо хліба, ковбаси, молока, якихось фруктів.

Через хвилину двадцять Микола привів дівчину додому, поставив пакети на підлогу в коридорі.

- Ще маю заїхати на роботу, - сказав хлопець. – Ти поправляйся. Буде щось потрібно – телефонуй.
- Миколо, я з великою вдячністю до смерті пам'ятатиму про твою допомогу.
- Головне, що ти одужала. Попереду - все життя.
- Влаштуюсь на роботу й зателефоную. Удачі тобі!

«Вона жодним словом не згадала щодо акту впровадження нової технології гальванопокриття на фірмі «Водолій», - подумав хлопець. – Адже це тема її наукової роботи, можливо – винаходу. Читав якось про відомих винахідників. Більшість з них все життя поклали на те, щоб їх винахід працював. Одні від цього мали прибутки та ставали багачами. Але були й такі, що витрачали всі кошти, помирили у злиднях. Добре, що ми заключили договір з Білим. Для розробки програми доведеться вивчити тонкощі процесу. Я постараюсь в'яснити, хто запропонував нову технологію. Якщо Жанна, то саме вона має одержати певну суму коштів за впровадження. Цей варвар мало її не вбив. Дівчина втратила дитину. Він знову може їй зашкодити. Сказала, що не хоче про нього й чути. Я не стану їй нагадувати. Просто хочу дівчині допомогти».

Невдовзі Білий надав Миколі для ознайомлення тимчасову технологічну інструкцію нанесення гальванічного покриття, затверджену проректором. Для хлопця не все було зрозуміло. Прийшлося дещо розпитувати у лаборанта кафедри. Та основне: він побачив, що розробником інструкції є молодший науковий співробітник Притула Ж. Це була Жанна! Тобто, вона автор технології. Їй по праву

повинна належати значна доля винагороди за впровадження.

У відділі кадрів, куди дівчина принесла заяву на звільнення, дуже здивувались. Адже через рік вона має закінчити аспірантуру. Працює викладачем і за сумісництвом - на гарній госпрозрахунковій темі. В університеті була впевненість, що її кандидатська дисертація майже готова. Начальник відділу кадрів не міг просто прийняти заяву й не переговорити з дівчиною.

- Жанно Георгіївно, ваші заняття зі студентами не складно передати іншому викладачу. А ось як бути із завершенням робіт по госптемі? Ви за наказом - єдиний виконавець. Хто далі по ній буде працювати? За невиконання робіт фірма може стягнути з університету кошти. Чому ви майже перед захистом дисертації вирішили звільнитись, що сталося?

- На Одеській фірмі «Водолій» ми дослідну партію впровадили успішно. Технологічну інструкцію допрацювали. Там все завершать без мене. Розраховуюсь тому, що уже більше шести років працюю асистентом. Мені запропонували значно кращу роботу.

- Якщо ви погодитесь, ми переведемо вас на посаду старшого викладача. Втрачати потенційного кандидата наук не хотілось би. Професору Білому відомо, що ви звільняєтесь?

- З ним не говорила, але він знає, що посадою асистента я давно не задоволена. Прошу, якщо можливо, звільнити мене без відпрацювання двох тижнів. Маю ще десять днів лікарняного.

- Дуже жаль! Якщо так безапеляційно наполягаєте, то звільнимо вас через десять днів, щоб одержали розрахунок по лікарняному. Тоді видамо й трудову книжку. Впевнений – ви все продумали.

«Слава Богу, що не послали до Білого на перемовини, - зраділа Жанна. – Могла б не витримати зустрічі з цим ловеласом. Це ж потрібно було прислати гроші на лікування зовсім невідомому йому Миколі й жодного разу не провідати в лікарні! Зіштовхнув і залишив мене майже мертвою на березі озера. Невже хотів убити? Й таки убив дитину. Напевне, він добре все обмізкував. Просто не знав: ми, жінки, надзвичайно живучі. Микола його налякав, ніби я можу написати заяву до поліції. Чим я могла доказати, що не впала спеціально сама, що таким чином хотіла позбутись дитини. Білий же богуз. Скаже, мов, злякався й у потрясінні поїхав геть. Господь все

бачив і накаже його! А мені потрібно швидше шукати нову роботу. Декілька днів не телефонувала мамі. Піду сьогодні до неї».

- Мамусю, як ти почуваєшся? – набрала номер рідненької.
- З-за цієї дисертації ти про мене зовсім забула, - пробурчала мати. – Купи мені пігулки від серця, сьогодні випила останню.
- Добре, що тобі ще потрібно?
- Масла «Селянського» пачку, десяток яєць та літру олії. Хліб у мене вчорашній є. Приходь на обід. А то я маю додивитись дуже цікавий серіал «Роман з детективом». Не можу відірватись. В головних ролях Євгенія Серебренікова та Прохір Дубравін.

Жанна купила все замовлене мамою та круасанів з абрикосовим варенням, які ненька любила. Мати після перегляду серіалу була у гарному настрої, однак зразу помітила: щось у дівчини не так.

- Доню, чого ти схудла, стала зовсім бліда? Коли минулий раз приходила, була повненька, червоненька. Що сталося? Невже навчання в аспірантурі так негативно впливає на твоє здоров'я? Чи погано харчуєшся, зберігаючи свою тонку статуру?

«Повненька, бо під серцем носила бажану дитинку, - дівчина ледь стрималась, щоб не розплакатись. - Була задоволена й впевнена, що нарешті налагоджується життя. Білий обіцяв допомогти утримувати немовля. Мене ж ледве врятували. Втратила багато крові. Тому й така бліда. А ще далось взнаки нервового потрясіння, від якого ледь трохи оговталась».

- Матусю, - намагалась заспокоїти неньку Жанна, - у мене подвійне навантаження, викладацька робота і аспірантура. А ще й працюю на госпрозрахунковій темі. Там даремно зарплатню теж не платять. Напевне, стала менше бувати на свіжому повітрі. Але почуваю себе добре. Обіцяю вечорами робити піші прогулянки. Розповідай про свої новини.

- Які новини можуть бути у пенсіонерки? – безнадійно махнула рукою мати. - Ноги стали більше боліти. Ходила до сімейної лікарки. Вона приписала якусь мазь. Та я вирішила порадитись з тобою.

- Я тобі розповідала, як академік Микулінвилікував свої ноги. Це ж зовсім просто. Стоячи, піднімаєш на один-півтора сантиметра п'яти й різко опускаєш з інтервалом приблизно в одну секунду. Так тридцять раз. Зупиняєшся на десять-п'ятнадцять секунд і знову три-

дцять раз. Робиш тричі на день. Значно краще циркулює кров у ногах. Обов'язково гарний настрій і тверда віра у позитивний результат. Через чотири-шість місяців ноги перестануть боліти. Ти обіцяла робити ці прості вправи.

- Декілька раз зробила й забуваю. Напевне, дуже відволікають телевізійні серіали.

- Тоді, матусю, вибирай: необхідні вправи, чи серіали і мазі, які часто зовсім не допомагають.

- Буду робити, розумнице моя! – запевнила мати. – А у тебе що нового? Не зустріла свого лицаря на коні?

- Їхав один, - посміхнулась Жанна. – Думала, що до мене. Так ні – проїхав повз до іншої. Обіцяю: обов'язково зустріну.

- А як твоя подруга Настя? Одружилась з Михайлом?

- Так він з товаришем поїхав до Швеції на роботу. У них ніби контракт на рік. Коли повернуться – невідомо.

- Щоб там, часом, не зійшовся з якоюсь кралею. Пішли, доню, на кухню обідати. У мене свіжий картопляний суп з фрикадельками, гречана каша з молоком. А ще є смачна ковбаса «Старокиївська».

«З Михайлом поїхав і мій залицяльник, веселий, чубатий гітарист Дмитро, - згадала дівчина. – Приходив до мене декілька раз, навіть гітару залишав. Я уже налаштувалась на гарні відносини. Можливо, це його дитину втратила. Після того відбулось багато подій. Потрібно про все забути, повністю заспокоїтись й надалі бути обережною, не поспішати розвивати відносини з хлопцями. Краще залишитись одній, ніж зблизитись з якимось недолугим недотепою та потім все життя про це жалкувати».

Роботу Жанна знайшла швидко. На приватній металобазі потрібен був фахівець, що міг налагодити роботу зі спектрального аналізу хімічного складу металопрокату. Адже часто асортимент не відповідав марці, вказаній у супроводжувальних документах. Особливо це стосувалось дорогих легованих сталей та кольорових сплавів. Фірма іноді з-за цього втрачала великі кошти.

Товстенький директор років шістдесяти, показуючи спектроскоп, сказав, що установку купили майже два місяці тому, а спеціаліста не можуть знайти.

- На кафедрі в університеті є спектроскоп, подібний до цього, -

розглядала прилад дівчина. - Я на ньому іноді працювала. Якщо комп'ютер має необхідні програми, то можна зразу застосовувати. Установити все потрібно в окремому кабінеті. Зразки для хімічних аналізів має відрізати слюсар.

- Чому ви розраховались з університету?

- Мати - недавня пенсіонерка, іноді хворіє. Пенсія мала. Моя зарплатня асистента майже мінімальна. Коштів не вистачає. Ви назвали мою майбутню зарплатню вдвічі більшу.

- Добре, виходьте завтра на роботу. Слюсаря за вами зразу ж закріпимо від бригади електриків. З яких партій прокату робити аналізи, щоденно до дев'яти годин ранку вказуватиме завідувач складами Підпригора. Підпорядковуєтесь безпосередньо йому.

Металобаза займала досить велику площу. Металопрокат складався під відкритим небом на стелажах і в декількох складських приміщеннях. Все завозили в основному залізничними платформами, частину – автомобілями. Розвантаження робили декількома високими козловими кранами, які пересувались над платформами, та електричними розвантажувачами. Автомобілі замовників заїжджали безпосередньо на територію бази.

На фірмі працювали майже одні чоловіки. Лише дві жінки приймали накладні та виписували товар. Ще була прибиральниця. Жанна в перший же день, «для знайомства», принесла в конторку Лізи і Марини невеликий торт, випила з ними чаю. Це жінкам сподобалось. Вони просили заходити без запрошення. Жанна й заходила вранці, віталась та йшла до свого кабінету. Біля дев'ятої години вона зі слюсарем Віктором направлялась до Підпригори, одержувала завдання на виконання аналізів. Віктор відрізав ножівкою, чи відрубав долотом один-два зразки. Дівчина поверталась з ними до кабінету, вмикала спектроскоп. Інші зразки через годину-другу приносив Віктор з прикріпленими скетчем паперовими ярликами. На ярликах вказувався склад, марка прокату, дата. Результати аналізів на бланку в кінці роботи Жанна відносила Підпригорі. Для себе залишала копії результатів.

Жанна швидко освоїлась у великому чоловічому колективі, поживавішала, весело слухала іноді двозначні анекдоти Віктора. Це був невисокий, чорнявий, говірливий чоловік років сорока, який пос-

тійно тримав у зубах цигарку. З ним вони майже зразу перейшли на «ти». Уже через тиждень Жанна знала, що у нього троє дітей, старший хлопець Юрко учиться в технічному коледжі, дівчатка Юля і Софа ходять до школи. Дружина Валя вища від нього і любить взуття на високих підборах. Віктор з цього приводу комплексує. Тому в гості вони разом ходять лише до близьких знайомих.

- Ти що, стидаєшся, що Валя вища від тебе?— допитувалась Жанна. – Он Горбунов на голову нижчий від Осадчої. І нічого, разом ведуть шоу, уже мають двох спільних дітей. Ніхто цьому не дивується. Не бери в голову. Маєте троє дітей. Це справжнє кохання!

- Осадча спокусила Горбунова після розлучення з першим чоловіком, коли уже мала хлопчика. На що їй було надіятись? От і зазіхнула на недоростка. А я після однієї вечірки прокинувся в обіймах Валі. Вона через місяць заявила, що вагітна від мене. Прийшлося зразу піти до РАГСу. Однак, Юрко народився лише через рік. Та уже пізно було щось міняти. Звик до її майже щоденних вареників.

- І живіть далі щасливо. Вона ж не стидається, що ти не вищий?
- Ти десь бачила, щоб півень був нижчий від курки?
- Ну не бачила. Й що з того?
- Хлопці насміхаються. Особливо, коли вип'ємо по чарці. Кажуть, що мені важко з Валею цілуватись. Потрібно ставити стільчик.
- Спокійно, з посмішкою відповідай: «Цілуюсь з нею лише у ліжку». Не гарячкуй. Тоді відстануть.
- Так воно і є. Як ти здогадалась?
- Моя подруга розповіла, має у цьому досвід.

«Станіслав трохи нижчий від мене, - з якоюсь гіркотою на душі пригадала Жанна. - Але з такою наснагою на мене накинувся, що я зразу віддалась. Це було у карпатському селі, куди ми втік на влітку поїхали на відпочинок з Білим. Професор зі своїм приятелем Кузиком раненько пішли на рибалку. Я залишилась одна в ліжку на другому поверсі. А на першому – діти Станіслава, шістнадцятирічна Марічка і молодша Соломійка. Марічка уже прокинулася й починала щось готувати на кухні. Соломійка теж могла встати. Вона їй завжди допомагала. Адже риба може не клювати й чоловіки швидко повернуться на сніданок. Мені навіть на думку не спало, що хтось з них може випадково забігти до спальні. Так воно й сталося: з Кра-

кова без попередження приїхала дружина Станіслава. Ми з ним якраз в ліжку дуже розігралися. Як раптом скригнули двері. Повертаю голову й бачу на порозі остовпілу жінку. Вона мить постояла й зникла. Я тихо до Станіслава: «В двері заглядала якась вродлива білява жінка!». Станіслав мало не впав з ліжка, розкрив рота й вражено: «Це моя Леся!». Він швидко виліз через вікно й городом побіг на річку. Я через деякий час спустилась на перший поверх й запевнила Лесю, що в ліжку була з Білим. Професор ніби проспав й тільки що побіг рибалити. Потім я сама пішла до рибалок. Там випадково посковзнулась, впала у воду, мало не втопилась. Коли мене врятували й привели в дім, Леся надавала першу допомогу. Всі були настільки схвильовані цією надзвичайною подією, що Леся повірила: Станіслава зі мною в спальні не було. Так я мало не зруйнувала гарну родину. А Станіслав, здається, закохався. Потім декілька раз приїжджав в наше місто на базар з черницею, лохиною, грибами й мене провідував. Запевняв, що хоче залишитись зі мною назавжди. Однак, коли узнав про мою вагітність, напевне, злякався, навіть перестав телефонувати».

5

Комп'ютерну програму Миколі прийшлося випробовувати і допрацьовувати на фірмі «Водолій» декілька раз. Він їздив туди сам, без Білого, який був в цей час завантажений заняттями зі студентами. Микола познайомився з начальником гальванічного цеху, майстром, провідними робітниками. В цеху, щоб узнати тонкощі технологічного процесу, приходилось часто затримуватись до кінця робочої зміни. Товариський хлопець уже в першу поїздку узнав, що саме Жанна безпосередньо на гальванічній лінії задавала склад розчинів, корегувала силу струму, відпрацьовувала час витримки деталей у ваннах. В останній її приїзд одержали дослідну партію, яка відповідала всім вимогам. Білий в основному займався спілкуванням з начальством. Такі розмови, щоб пришвидшити виконання дослідної партії в умовах налагодженого виробництва, теж були необхідні. Але тонкощі технології знала лише Жанна.

- Чому Жанна не приїхала? – поцікавився майстер. – У мене є міркування щодо зменшення площі анодів. Це зекономило б відсо-

тків на двадцять витрати досить дорогої технічної міді. Та без її кваліфікованої поради щось міняти не станемо. Кмітлива дівчина.

- У неї захворіла пенсіонерка мати, - знайшовся Микола. – Крім Жанни, за хворою нікому доглянути. Не знаю навіть, чи зможе приїхати на виготовлення промислової партії. Технологічну інструкцію вона доопрацювала. Я віддав начальнику цеху.

- Шкода! Передайте від нас щирі вітання та побажання успіхів у її науковій роботі. Наш технолог сказав, що нова технологія – це винахід. Напевне, будуть оформити заяву на патент. А ви теж фахівець з гальваніки?

- Ні, я комп'ютерник. Розробляю програму контролю параметрів самого процесу. Порадьте, будь ласка, як надійно прикріпити датчик на самому аноді.

- Це не складно, - уважно подивився й показав майстер. – Зробимо в цьому місці отвір з різьбою й закріпимо гвинтом. Не хвилюйтесь, слюсар за пів години зараз датчик закріпить.

«Ще раз впевнився, що саме Жанна - основний розробник і автор технології, - із задоволенням відзначив Микола. - Звичайно, було б дуже добре, щоб вона приїхала на виготовлення промислової партії деталей та оформляла акт впровадження. Тоді незаперечно одержала б гарну винагороду по завершенні госпрозрахункової теми. Але тепер працює зовсім в іншому місці. Їй Білий точно не повідомить про закінчення робіт. Та вона й сама не хоче про нього слухати. Якщо потрібно буде, прийдеться мені самому порадитись з нотаріусом, як допомогти в такому випадку дівчині. Дуже не хочеться, щоб цей покидьок Білий присвоїв собі усі результати роботи, яку виконала Жанна. Він до складу авторів майбутнього винаходу дівчину не включить. Потрібно узнати думку начальника цеху з цього приводу. Адже без його підпису акт впровадження не затвердять. Зі своєю програмою тут, під виглядом необхідних доопрацювань, затримаюсь ще на день, щоб все в'яснити».

Начальнику цеху Климчаку, звичайно, було не до нової технології. Голова у нього була зайнята ліквідацією відставання у виконанні місячного плану, який міг зірватись. В такому випадку сорок відсотків місячної премії він та всі інженерно-технічні працівники не одержать. А це майже половина зарплатні. Микола зайшов до нього

після чергової нервової наради.

- Слухаю вас, - підняв голову похмурий Климчак.
- Я відпрацьовую комп'ютерну програму контролю додержання параметрів нової технології гальванічного покриття. Ми програму уже скорегували. Прошу дозволити вимкнути лінію на дві години для установки датчиків на анодах.

- Ви що, не знаєте про наше відставання від місячного завдання? – піднявся зі стільця насуплений начальник. – Вимкнути лінію раніше, ніж через три дні, не вийде.

- Скажіть, будь ласка, коли ми матимемо змогу запуснути промислову партію деталей за технологією, яку впроваджує Притула Жанна?

- То ви працюєте разом з Притулою?
- Звичайно, просто вона з-за хвороби матері не змогла приїхати.
- Що ж ви зразу про це не сказали, - зразу подобрішав Климчак.
- На дві години продовжимо зміну і лінія вночі у вашому повному розпорядженні. Ми дуже надіємось на технологію Притули! Її впровадження значно підвищить продуктивність лінії. Вам допомога якась потрібна?

- Так, майстер уже дав завдання слюсарю зробити на анодах отвори з різьбою, щоб закріпити датчики. Більше нічого не потрібно. Я вночі сам поставлю аноди. Прошу на перепустці продовжити час мого перебування в цеху, а то на прохідній не пропустять. Професор Білий вам передавав вітання.

- Дякую! – якось зовсім байдуже зреагував Климчак. - Білий минулого приїзду сказав, що всі питання потрібно вирішувати з Притулою. Якщо у вас все буде готово, то у наступному місяці можемо запуснути промислову партію.

- Я думаю: мені прийдеться ще раз приїхати, - почухав голову Микола. – Поки що у програмі не узгоджено проміжки часу між замірами окремих параметрів контролю.

- Добре, зателефонуйте мені, коли у вас все буде готово, тоді й домовимось про ваш наступний приїзд.

Микола зрозумів: начальник цеху, коли стане потрібно, повинен підтримати висновок, що Притула – основний фахівець з впровадження нової технології. Те, що вона не бере участі у відпрацю-

ванні комп'ютерної програми, не має значення. Адже Жанна не спеціаліст з програмного забезпечення. Цим питанням, згідно договору, займається фірма «Піксель».

Вночі Микола поставив аноди з датчиками. Вранці на працюючій лінії зафіксував, що саме потрібно узгодити в програмі. Хлопець вирішив: у наступний приїзд, коли надійно запрацює його програма, він постарається в акт прийому роботи обов'язково вписати Жанну. Це дійсно буде справедливо! Було б дуже добре, щоб Білий на «Водолій» знову не приїхав. Прийдеться постаратись знайти зручний тиждень, коли професор буде зайнятий. В цьому зможе допомогти Елла. Адже вона працює на кафедрі Білого й повинна добре знати завантаженість професора.

- Елла, ти чомусь не телефонуєш, - через декілька днів позвонив дівчині Микола. - Будеш з нашою фірмою заключати договір щодо програми для твоїх алюмінієвих сплавів?

- Батько сказав, що головний бухгалтер на цей квартал розписала всі прибутки. Вільні кошти з'являться через три місяці. Ти уже порахував, яка потрібна сума?

- Звичайно. Договір не дорогий – на двадцять вісім тисяч гривень. Програму, як для тебе, постараємось розробити швидко, - запевнив Микола.

- Думаю, батько погодиться, - заявила дівчина. – Ти приходи на кафедру. Я детально тобі розповім й покажу, що нам потрібно.

- Домовились, коли післязавтра краще прийти?

- Десь біля дванадцятої години. Зранку буду зайнята. Чекатиму у лабораторії, кімната двісті шістнадцята.

Елла зустріла привітною яскравою посмішкою. У світло коричневої сукні, яка облягала струнке тіло, та з модною короткою зачіскою вона виглядала ефектно. В лабораторії дівчина була одна. Зразу ж запропонувала каву.

- Білий на засідання кафедри сказав, що ваша фірма уже відпрацьовує в Одесі програму контролю гальванічного покриття, - поцікавилась дівчина, поставивши на стіл чашки з кавою та коржикі.

- Так, через тиждень-другий на декілька днів маю туди поїхати з Білим, - відпив трохи кави Микола. – Потрібно узнати, чи він зможе.

- Дуже невдало ти вибрав час, - здивувалась Елла. – Професор

майже місяць очолюватиме дві державні ради по захисту дипломних робіт випускниками, буде дуже зайнятий.

- Що робити, зателефоную йому й поїду сам. Розповідай про свій план досліджень. Хочу тобі якнайшвидше допомогти.

- Я уже була на заводі, де почали впроваджувати сплав АМО. У них електричні плавильні печі. Технологію плавки я переписала. Там немає нічого складного. Температуру вони міряють в самому кінці плавки. Виливки отримують у металевих формах. А от у формах температуру не фіксують. Прийдеться в формі зробити отвір, вставити туди термопару термометра і робити декілька замірів температури. Я уже на заводі домовилась. Варіанти хімічного складу сплаву та всі показники температури буду вводити до комп'ютера і обробляти з допомогою програми, яку розробить ваша фірма. Мене цікавить процес кристалізації від початку затвердіння рідкого розплаву до повного охолодження деталі.

- Дуже цікава у тебе тема! – захопився Микола. – Але ж розплав має дуже високу температуру. З ним небезпечно працювати.

- Більше сімсот градусів, - підтвердила Елла. – Робітники працюють у спеціальному захисному одязі, затемнених окулярах. Заплатню отримують, як на роботах зі шкідливими умовами праці та підвищеною небезпекою.

- Це й тобі прийдеться робити заміри температури в таких важких умовах? – здивувався хлопець.

- Прилади з самописцями, що фіксують температуру, знаходяться на безпечній відстані, можуть бути й в окремій кабінці. До цеху я приходжу лише у робочому халаті, щоб не забруднити сукню.

- Ти мене заспокоїла, а то почав хвилюватись за твоє здоров'я.

- Миколо, - захоплено подивилась у вічі хлопця Елла, - ти справжній друг! Мати розповідала, що ти гарний хакер. А мій домашній ноутбук почав зависати. Напевне, перестала працювати програма захисту від вірусів. Зайди й подивись, будь ласка.

- Який з мене хакер? - здивувався хлопець, - Добре, якщо тебе влаштовує, завтра зайду після роботи.

- Чекатиму, я завжди вечорами вдома.

«Хто Еллі допоможе, якщо не я? – розмірковував програміст. – А ще мама просила до неї придивитись. От й буде нагода. Я уже за-

був, коли бував у них на квартирі. Напевне, ще школярем. Квартира їхня на третьому поверсі. Ми тоді навіть один раз їздили нашими сім'ями разом до Коблево на море. Елла ще не вміла плавати і я її трохи вчив. До цього часу пам'ятаю запах сушених бичків. Їх рибалки сушили на сонці. Бачили там неподалік берега табунець дельфінів. Їх було штук шість-сім. Вони швидко пропливли повз, вистрибуючи з води. Кажуть, зараз в Чорному морі дельфінів залишилось зовсім мало. Адже вода все більше забруднюється».

Масивні металеві двері відчинила усміхнена Елла. Вона була у яскравому квітчастому халаті. На ногах - пухнасті зелені тапки.

- Заходь, - посторонилась дівчина й зачинила двері. – Знімай куртку. Давай, я повішаю. Ти ж прямо з роботи. Повечеряємо й тоді подивишся ноутбук. Проходь на кухню. Мамо! – гукнула Елла, - Микола прийшов.

- Миколо, - виглянула до коридору одягнена у брючний, рябенський костюм Світлана Петрівна, - рада тебе бачити! Ти нас зовсім забув.

- Добрий вечір! - привітався хлопець. - Роботи багато, часто приходиться їздити у відрядження. А з Еллою ми зустрічались на кафедрі. Наша фірма там підписала договір.

- Як почувається мама? Дзвонила їй недавно. Вона збиралась купити нові окуляри.

- Дякую, все добре. Окуляри не міняла давненько. А зір поступово погіршується.

- Мамо, Микола з роботи, - втрутилась Елла. - Ми на кухні щось повечеряємо.

- Запрошуй. Там смажена свинина з картоплею, пиріжки з капустою, компот в обід зварила. А я поки що додивлюсь по телевізору концерт Кіркорова. Дуже гарно Філя співає. Смачного вам!

Микола дійсно зголоднів. Елла швидко накрила на стіл. Свинина була смачна. А пиріжки ніби спеціально готувались для нього. Він любив саме з капустою. Пухкі, запашні, ледь коричневі, вони просто манили до себе. Солодкий компот з яблук був теж доречний.

- Дякую! - повеселів хлопець. – Дуже все смачно. Показуй свій ноутбук. Він постійно підключений до Інтернету?

- Пішли до моєї кімнати. Звичайно, підключений, - уже в кімнаті Елла. – Моя подруга працює в Канаді. Можемо в любий час по Скайпу з'єднатись.

- Ноутбук потужний, - сів за стіл програміст. - А от антивірусник у тебе слабенький. До того ж його потрібно час від часу обов'язково оновлювати. Невже ти про це не знаєш? Віруси уже чищу.

- Тепер буду знати. – сіла поруч на ліжку Елла, закинувши ногу на ногу. – А хто мені його підключить?

- Можна, я тобі поставлю більш дорогий?

- Звичайно, саме головне, щоб надійно захищав від вірусів.

- Потрібно буде за нього заплатити з карточки. У тебе карточка у якому банку?

- У Приваті, - подала дівчина картку. - Ось подивись.

Хвилин через десять Микола відірвався від екрану ноутбука й повернув голову до Елли.

- Все, вірусів немає. По закінченню роботи від Інтернету потрібно відключатись. А то віруси автоматично заходять.

- А як бути зі Скайпом?

- Я тобі поставив на робочий стіл значок повідомлення. Вмикаєш ноутбук і зразу видно, що подруга під'єднувалась. А ще підключив свою електронну адресу. Що потрібно – запитуй.

- Краще б ми спілкувались не за допомогою пошти, а офлайн, - відсунулась під стіну дівчина. - Ти не проти?

- Добре, Елло, я подумаю, - встав зі стільця Микола, подивився уважно їй у вічі та направився до коридору. Елла зітхнула, піднялась з ліжка, пішла за ним. – Зараз по роботі я дуже зайнятий. Ще вдома потрібно попрацювати. Світлано Петрівно! - гукнув, одягаючи куртку, - дуже дякую за смачну вечерю.

- Мамі щире вітання, - вийшла з кімнати хазяйка. – Скажеш, що гарного вона виростила сина. Заходь до нас. Елла сама постійно вдома. Запроси її прогулятись, чи пішли б до кафе. Постарієте, тоді й насидитеся за телевізором вдома.

- Зайду, подивлюсь, як працює антивірусник у ноутбуці.

По дорозі додому хлопець розмірковував над відвертою пропозицією Елли зустрічатись. Вона давно була для нього, мов значно молодша сестра, з якою не мав спільних інтересів. Бачились вони

рідко. В основному на дні народження. Про що з нею можна було говорити? Однак, за останні декілька років стала чарівною, привабливою дівчиною. Закінчила університет, де, напевно, були друзі. Спільне навчання дуже зближує молодь. Можливо, в когось й закохувалась. Зараз викладає в університеті. Постійно на виду. Напевне, після невдалого кохання поступила до аспірантури. Адже для дівчат на першому плані завжди є вчасне одруження. Хоч вони обоє з матір'ю говорять, що Елла вечорами нікуди не ходить, сидить вдома, Миколі в це чомусь не вірилось. Така дівчина не могла залишатись поза увагою хлопців. Хотілося б про неї більше знати. Але ж у кого запитати? Жанна донедавна працювала на тій же кафедрі. Прийдеться обережно щось вивідати у неї. Він мав порадитись з Жанною щодо оформлення акту впровадження комп'ютерної програми на «Водолії». От тоді ненароком запитає про Еллу.

На фірмі «Піксель» Микола дійсно був дуже завантажений роботою. Він керував групою програмістів у складі шести осіб. Власники приватних фірм лишніх людей не тримали. А попит на розробку комп'ютерних програм з кожним роком зростав у геометричній прогресії. В Уряді навіть створили міністерство цифрової трансформації, яке очолює віце-прем'єр. Весь документообіг країни, адміністративні послуги, банківські операції та багато іншого поступово починали виконувати за допомогою Інтернету. Зі смартфона стало можливим оплатити комунальні послуги, покупку в магазині, проїзд у комунальному транспорті. З'явився електронний паспорт особи, електронне посвідчення водія, електронна реєстрація новонародженого. За щоденними турботами хлопець згадав про Еллу лишедесь через тиждень у телефонній розмові з Жанною, коли потрібно було їхати до Одеси.

- Жанно, я незабаром буду на фірмі «Водолій» ставити скореговану програму з контролю гальванічного покриття. Мені потрібно з тобою зустрітись й дещо уточнити.

- Можеш прийти до мене на металобазу після чотирнадцятої години. Я буду менше завантажена.

Він уже бував на роботі у Жанни. Тому впевнено попрямував до її кабінету. Дві жіночки в конторці переглянулись й здивовано провели Миколу очима. Відомо: даремно хлопці до дівчат не ходять. По-

трібно запитати Жанну про нього.

- Жанно, - майже з порогу почав Микола, направившись до дівчини, яка відірвалася від паперів, - якщо наша програма в Одесі буде працювати нормально, я оформлятиму акт завершення роботи.

- Звичайно,- підтримала Жанна, - а то прийдеться ще раз їхати на «Водолій». Виробничники тоді можуть попросити щось в програмі підправити й акт зразу не підпишуть.

- Ти мене уважно вислухай і не перебивай. Я хочу в цей акт вписати тебе. Адже без твоїх консультацій з технології покриття мені важко було б розібратись в деяких нюансах.

- Білий буде проти. Я в університеті уже не працюю. І мені взагалі байдуже до цього акту. Він стосується лише комп'ютерної програми. А я розробила технологію.

- Білий до Одеси не поїде. Він до кінця місяця зайнятий з дипломниками у державних комісіях. Я його в наш акт записувати не стану. Начальник цеху сказав, що на лінії все робила ти сама. Цей акт підтвердить, що саме ти є автор технології покриття. На «Водолії» йде мова щодо оформлення заявки на патент. Тоді Білий змушений буде включити тебе у список співавторів.

- Мене це не хвилює, - знизала плечима Жанна. – Я хочу триматись від Білого подалі й взагалі про нього забути.

- Дисертаційну роботу, в яку вкладено душу та багато праці, людині полишити важко. Через рік-два захочеш подати її до захисту. Тоді наш акт і заявка на патент стануть у великій пригоді.

- Я про це не думала, - здивувалась дівчина. – Дійсно, дисертація майже написана. Якщо вийде за твоєю пропозицією, то я зможу згодом захиститись. Дуже дякую тобі за підтримку.

- Будеш дякувати, коли затвердять акт. У мене ще одне питання. Ти Еллу Малярчук знаєш?

- Ми працювали разом на кафедрі. Чого запитуєш?

- З Малярчуками ми давно дружимо родинами. Я Еллу знаю з дитинства. Недавно вона з батьками була на дні народження моєї матері. Наступного дня мама сказала, що у Елли якісь негаразди в особистому житті. Однак, батькам вона нічого не розповідає. Може ти щось знаєш?

- З нею про особисте ми майже ніколи не говорили. Здається,

вона жила з якимось хлопцем і той її залишив. Подробиці мені невідомі. Вона більше спілкувалась з доцентом Марією Іванівною. Я можу запитати.

- Запитай, будь ласка. Це не терміново. Я приїду з Одеси і до тебе зайду. Теперішня робота тобі подобається?

- Заходь. Завжди радію нашим зустрічам. А робота моя дуже потрібна на металобазі. Колектив дружній. Тому все добре.

«Елла жила з якимось хлопцем, - розмірковував Микола. - Світлана Петрівна, звичайно, про це обов'язково знає, але моїй мамі нічого не сказала. Тепер, коли сталось щось не так, пропонують мені «придивитись» до Елли. Чомусь раніше про це мова не йшла. Звичайно, налагодити особисте життя дівчині складно. Але чим я можу їй зарадити? Ходити з нею до кафе та театрів у мене немає бажання. Ми уже в такому віці, що за декілька зустрічей її батьки та й моя мати можуть подумати про нашу близькість. Мати уже декілька раз запитувала, коли я одружусь. Елла для мене - просто добре знайома, гарна дівчина, не більше. Морочити їй голову не стану. Жанна щось узнає, тоді й вирішуватиму, як бути».

Микола зателефонував Білому й сказав, що має їхати до Одеси та завершувати відпрацювання комп'ютерної програми.

- Потрібно було б разом поїхати, - відповів професор, - але я ще декілька тижнів не матиму змоги. І взагалі ви там спокійно можете обійтись без мене. Якщо «Водолій» програма влаштує, то можете підписувати акт завершення вашої роботи. Згідно акту та договору ми перерахуємо вам другу частину коштів. Якщо будуть якісь непорозуміння із затвердженням акту, телефонуйте. Я з керівництвом фірми переговорю. А виробничу партію ми запустимо пізніше.

В Одесі програму Миколи прийняли без зауважень. Начальник цеху Климчак на поліг, щоб на гальванічній лінії уже зараз запустили велику виробничу партію деталей. Все пройшло вдало. Микола до акту здачі програми та випробування виробничої партії записав Климчака, себе і Притулу Жанну. Головний інженер «Водолію» затвердив чотири примірники акту. Один з примірників хлопець мав віддати Жанні.

Через декілька днів Микола приніс Білому акт завершення робіт. Професор уважно перечитав й здивовано подивився на хлопця.

- Чому до акту включили Притулу? Вона ж на останньому етапі не брала участі в роботі.
 - Начальник цеху Климчак запропонував. Сказав, що Притула є автором нової технології.
 - Це не зовсім так, - знизав плечима Білий. – Нову технологію декілька раз обговорювали в наукових семінарах кафедри. Були враховані суттєві пропозиції декількох доцентів. Не знаю навіть, як поступити. Краще було б не записувати Притулу до акту. Але дуже добре, що в акті вказано щодо успішного випробування виробничої партії. Згідно угоди впровадження на «Водолії» завершено. Дякую вам за гарну роботу. Кошти вашій фірмі ми переведемо в кінці тижня, коли з нами розрахується «Водолій». Тут пропонують укласти з вами ще один договір. Рішення буде прийнято через місяць-два. Я вам зателефоную. З вами було приємно працювати. До зустрічі!
- Задоволений реакцією Білого на результати поїздки до Одеси, Микола прийшов в кінці дня до Жанни і віддав акт.
- Як тобі вдалось все зробити? – прочитала та усміхнулась зворушена дівчина. – Білий уже читав цей документ?
 - Читав та був здивований. Я ж йому сказав, що їду до Одеси ставити свою програму, а тут – акт щодо завершення всіх робіт по відпрацюванню нової технології. Питав, чому включили тебе до акту. Я йому – запропонував начальник цеху Климчак. Щось промимрив, ніби по технології були враховані дуже суттєві пропозиції декількох доцентів. Однак, акт прийняв. Кошти нашій фірмі переведуть. Та саме головне, що згідно акту ти основний виконавець від університету по впровадженню нової технології. Тобі мають заплатити кошти за цю роботу.
 - Про суттєві пропозиції до технології не пам'ятаю. Я була по темі лише молодшим науковим співробітником на пів ставки. Зарплата зовсім невелика.
 - Справа не в зарплатні. Цей акт буде потрібен у майбутньому, коли наважишся захищати дисертацію.
 - Ти правий. Я тобі дуже вдячна! Хоч з приводу закінчення роботи над дисертацією і тим більш її захисту я ще зовсім не думала. У мене ж науковий керівник Білий. А з ним жодної справи я не хочу мати. Час покаже. Зараз зроблю каву, - взяла до рук електричний чайник Жанна.

- У тебе кава завжди смачна. Щось вдалось узнати щодо Малярчук Елли?

- Зустрілась з Марією Іванівною, - поставила перед Миколою чашку з кавою Жанна. –Наші робочі столи на кафедрі були поруч. Вона мені іноді дещо радила. Посиділи в кафе, поговорили. Вона зраділа, що я влаштувалась на роботу зі значно вищою зарплатнею. Звичайно, щодо своєї вагітності я їй нічого не сказала. Зате про Еллу Марія Іванівна виклала все. Виявляється, у неї дійсно був невдалий роман зі студентом. Вони навіть разом довгенько жили на квартирі. Той завжди приходив на заняття дуже гарно одягнений. Напевне, на її кошти. Але коли студент закінчив університет, то зібрав свої речі та виїхав з нашого міста, навіть не попрощався. Отакі бувають нахаби! Звичайно, жаль Еллу. Однак, вона недовго сумувала. Її уже декілька раз бачили разом з молодим викладачем, що працює на сусідній кафедрі. Поступила до аспірантури.

- Тоді у неї все добре. Батьки не повинні особливо хвилюватись. Звичайно, якась образа та важкість на серці за попередні невдалі стосунки з хлопцем можуть ще довго зберігатись.

- Лише один ти знаєш, у яку страшну ситуацію я сама потрапила. Хотіла народити дитину. Адже невідомо, чи завагітнію у майбутньому. Білий деякий час допомагав коштами й надалі обіцяв підтримувати. Та, як виявилось, виношував зовсім інші плани. Якби не ти, все закінчилось би трагічно. Тепер не хочу жодних відносин з чоловіками. Лише з тобою відчуваю себе захищеною від обману.

- Можеш на мене завжди розраховувати. Я відчуваю якусь відповідальність за тебе. На металобазі чоловіки не чіпляються?

- Я постійно маю справу зі слюсарем Віктором, у якого троє дітей, та зі значно старшим завідувачем складами. У нього вже онуки. Тут всі чоловіки дуже зайняті. На них не звертаю уваги.

- А як себе почуваєш, повністю одужала?

- Ще не все добре. Вночі погано сплю. Ходжу раз в тиждень до лікарів на деякі обстеження. Нервова система розхитана. Кажуть, що стан організму поступово поліпшується.

- У місті є приватні нічні санаторії, де вночі можна полікуватись, заспокоїти нервову систему. Не хочеш звернутись до них?

- Дякую за турботу. Я про це не знала. Пораджусь з лікарем.

- Жанно, хотів тебе запитати. Білий натякнув, що хоче заключити з нами ще один договір. У нас, звичайно, роботи вистачає. Та лишній договір не завадить. Ти його знаєш значно краще від мене. Що б ти порадила з приводу подальшого з ним співробітництва.

- Це людина, що може підвести улюбий час. Він знайде надуману причину, відмовиться від ваших послуг та, не заплативши за виконане вами, перерве роботу будь коли. Я б з ним постаралась не заключати договорів.

- У мене теж склалось таке враження. Дякую за спілкування, інформацію та гарну каву. Вирішиш щодо нічного санаторію – телефонуй. І взагалі, не забувай, що у тебе є такий товариш - Микола.

- Я ніколи про тебе не забуваю, - пригорнула його Жанна. – Удачі тобі!

6

До саду Північної Європи, де сьогодні працювала бригада Івана Бойківа, Лесі прийшлося йти майже через весь ботанічний сад. Був кінець березня. Заморозки ночами ще траплялись. Але вдень, особливо у безхмарну погоду, сонечко уже добре пригрівало. Снігу в цю зиму було мало, він давно розтав. Місцями на полянах витнулися із землі зелені листочки підсніжників з ніжними, білими, звисаючими ліхтариками квітів. На кущах бузку наливались бруньки. Вздовж підметених доріжок по боках гарно виглядали підстрижені кущі троянд. Акуратні таблички з чорними написами польською та латинською мовами білили поряд з різноманітними чисельними кущами і деревами. Леся зупинилась біля високого, розлогого красеня, віковичного Ягелонського Дуба, на кроні якого місцями тремтіло від вітру сухе світло коричневе листя. Дійсно, як звернув увагу проректор, на деяких гілках потрібно обрізати кінцівки. Дупло в середній частині ствола необхідно було добре замастити садовим варом. Раптом Леся побачила, як по гілках спритно стрибала руда білка. Вона зупинилась й уважно подивилась вниз. Напевне, її зацікавила постіть людини. Потім білка швидко перестрибнула на березу, що росла неподалік, й швидко зникла за деревами.

Із-за розлогого густого куща дерну назустріч Лесі вийшов високий смаглявий Бойків. Одягнений у синю робочу спецівку, він в руці

тримав невелику вигнуту ножівку для обрізки гілок.

- Доброго дня! – привітався чемно. – Знайомитеся з нашим кутком саду? Ніколи вас тут не бачив.

- Так, не було нагоди прийти до дендрарію. У теплицях весь час багато роботи. Ви раз на рік робите обрізку дерев і кущів?

- Саме один раз. Починаємо в жовтні-листопаді, коли закінчується формування крони і опаде листя. Робота продовжується зимою. Тепер робимо перевірку.

- Тут росте декілька беріз. Сік з них заготовляете?

- Пан Юзеф ніколи не давав завдання збирати сік. Для себе деякі хлопці трохи заготовляють. Якраз зараз таке можна робити. Бачу: ви в цьому розбираєтесь.

- У наших Карпатах сік завжди заготовляють.

- То ви з Карпат? - перейшов на українську мову Бойків. - З якої саме частини?

- З Гуцульщини. Беріз там багато.

- А я зі Стрия, - посміхнувся чоловік. – Приятель телефонував й розповів, що в горах розтає сніг. Тому широко розлилась та дуже піднялась вода у річці Стрий. Майже затопило міст на Моршин. Такі повені бувають, ви знаєте, щовесни та під час затяжних дощів.

- Повені у нас приносять багато лиха. Вони почастишали останніми десятиліттями. Адже в Карпатах вирубано велику частину лісу.

- Карпати захоплюють і деякі воєводства Польщі. Пан Юзеф розповідав, що тут самовільної вирубки давно немає. За це – великий штраф, а то й можна потрапити за ґрати.

- Приблизно на скільки днів у вас тут ще роботи?– вирішила перейти до справ Леся.

- Сама перевірка десь на добрий тиждень, - почухав потилицю Бойків. - Потім ще зо два дні порубати і вивезти гілки та хмиз. За два тижні справимось. Згодом переходимо до обкопування дерев, кущів, упорядковуємо таблички.

- У мене для вас гарна пропозиція. Звільнилась посада молодшого агронома, яку я займала. Прошу перейти на цю посаду. Пан Юзеф рекомендує вас як відповідального працівника та авторитетного бригадира. Практично будете займатись тією ж самою роботою та керівництвом чоловічої частини робітників у ботанічному

саду. Це тракторист, слюсарі, електрики, сантехніки, доглядачі за станом будівель теплиць, оранжерей. Зарплатня, звичайно, стане на тридцять відсотків вищою. Я, в основному, керуватиму жінками. Звичайно, якісь кардинальні рішення будете погоджувати зі мною.

- Дуже вдячний за пропозицію, пані Леся, - зрадів Бойків. - Я уже планував розрахуватись та піти працювати до лісників. Там робота важча, але можна більше заробити. Однак, якщо справлюсь, то ще попрацюю в саду. Уже зараз прошу вас закупити хоча б три ось такі ножівки для обрізки гілок. Старі потрібно частіше переточувати й це забирає багато часу.

- Добре, купимо, - запевнила Леся. – Ми з вами щодня вранці будемо зустрічатись у моєму кабінеті й вирішувати поточні питання. Завтра оглянемо будівлі теплиць та оранжерей. До теплих по справжньому ночей ще далеко, тому відповідну температуру в будівлях потрібно підтримувати. Впевнена – ми з вами спрацюємось. Самі назначте заступника у вашій бригаді. Через місяць-два оформимо його бригадиром.

«Як приємно, що Бойків погодився, - була задоволена жінка. – Він давно працює в саду, знає всіх чоловіків. Юзеф сказав, що дуже вимогливий. У його бригаді ніколи не було порушників. Окремі сади, дерева і кущі завжди підтримувались у гарному стані. А зі слюсарями повинен знайти спільну мову. З ними мені було б найважче. Уже потрібно готуватись до справжньої весни. Замовляти добрива, пестициди, гербіциди. В теплицях робити підживлення рослин. Юзеф обіцяв всіляку підтримку. Цим потрібно скористатись».

Через день Марічка увечері прийшла з курсів й сказала, що викладачка з біології зачитала екзаменаційні тести минулого року. Вона зі свого досвіду запевнила, що переважна більшість запитань залишиться і в цьогорічних тестах.

- Ми тепер будемо безпосередньо за цими тестами готуватись до наших екзаменів на курсах, - весело присіла за стіл дочка. - Мамо, давай будемо вечеряти, я зголоділа.

- Ти уважно слухала, на всі запитання знаєш відповіді? - поставила на стіл тарілку картопляного пюре зі шматочками курячого м'яса занепокоєна Леся.

- Запитання щодо генної інженерії потрібно буде уважно пере-

читати в Інтернеті. На це є час. А на всі інші я б уже зараз відповіла. Ксерокопії цих тестів наші хлопці принесуть кожному завтра. Тому готуватись до відповідей стане легше.

- А з хімії та польської мови теж пообіцяли показати тести?
- Запитаємо у викладачів завтра, - почала їсти Марічка. – Мамо, а ти не хочеш їсти?
- Просто задумалась, - взяла до руки виделку Леся. – Знаєш, ми з Бойковим оглянули будівлі всіх теплиць та оранжерей. В теплиці орхідей ніби все добре. А ти з Клавдією працюєш з кактусами. Ми звикли, що більша частина рослин розташована з сонячних, східного та південного боків теплиці. Чи не здається тобі, що рослини з північного боку трохи пригнічені? Там є такі, що жодного разу за час моєї роботи не цвіли. Відомо, що деякі види цвітуть один раз на п'ять, а то і більше років. Але ж таких видів мало. Я на це раніше чомусь не звертала уваги. Була впевнена: в теплицях розташування рослин добре продумано і відповідним чином сплановано.
- Мамусю, потрібно про них подивитись в Інтернеті. Можливо, з північного боку всі вони такі. У нас вдома кактусів немає. А тут учені з біологічного факультету не повинні помиляться. Ти казала, що у них є науковий центр, який вивчає квіти.
- Прошу тебе, завтра перепиши латинські назви тих кактусів і за два-три тижні перечитай про них та занотуй в окремому зошиті. Ти була в оранжереї тропічних рослин? Там є велика рослина Вікторія Круса. Діаметр круглого листа – два метри! Чудова біло рожева велика квітка.
- Два метри листа? – не повірила Марічка. – Обов'язково подивлюсь. Сфотографую та пошлю на смартфон Соломійці. Вчора з нею розмовляла. В школі у неї все добре. Оцінки не нижче дев'ять балів. Сказала, що батько після першої зміни став частіше затримуватись на роботі. Останнім часом повеселів.
- Слава Богу! Нарешті я заспокоїлась, а то його постійний пригнічений настрій дуже турбував. Адже за відомим українським афоризмом: *поганий настрій гірше від хвороби*. Наш батько міг важко захворіти. На роботі затримується тому, що з'являються термінові замовлення.

Та Станіслав став веселий з іншої причини. Якось до них на пило-

раму прийшов замовити дубовий брус вуйко з їхнього села. З ним була значно молодша білява, чарівна його дружина. Станіслав переглянувся з нею й зрозумів, що він жінці подобається й вона не проти зустрітись. Виконане замовлення потрібно було доставити вуйку додому машиною пилорами. Станіслав взявся завантажити брус й сів до кабіни вантажівки. Коли розвантажувались, замовлення прискіпливо приймала хазяйка. Вуйка вдома не було.

- Яюсь можна до тебе прийти? – тихо запитав Станіслав у жінки, яка усміхалась до нього.

- Завтра, коли стемніє, чекатиму, - прошепотіла білявка, у якої загорілись очі. - Чоловік поїхав на тиждень до родичів. Дочка у Франківську в коледжі.

Наступний день видався хмарним. Станіслав весь час мав гарний, збуджений настрій, згадуючи молодицю. В обідню перерву купив пляшку коньяку, коробку цукерок. По закінченню роботи довгенько прибирав стружку та обрізки біля пилорами. Коли вийшов на вулицю, було темно, накрапав дрібненький дощик. Це ще більше підняло настрій. Адже в таку негоду надворі немає люду. Ніхто не побачить, що він іде в протилежний від свого дому бік. Собаки у дворі білявки не було. Хвіртка не на гачку, піддалась легенько. Станіслав тихо постукав у закрите фіранкою вікно. В дверях майже зразу клацнула клямка й вони відчинились. На порозі у довгій вишиванці стояла білявка. Вона без слів повисла у чоловіка на шиї. На мить відірвалась, та зачинила вхідні двері. Потім зразу потягла його з коридору до розчинених бокових дверей, знімаючи зі Станіслава верхній одяг. За мить вони уже лежали в ліжку. Обоє довго насолоджувались одне одним до безтями й були надзвичайно задоволені. Лише після того, як віддихались, Станіслав, погладжуючи тугі стегна розпашілої жінки, нарешті запитав:

- Як тебе, мила, звати? Соромно, але не знаю.

- Стефа, - розсміялась задоволена молодиця, цілуючи чоловіка.

-Ти дуже файний хлоп. Давно не відчувала такої насолоди!Мій чоловік уже зовсім не той.

Випиваючи коньяк, коханці домовились зустрічатись вечорами раз на два тижні у Стефиної сестри-одиначки. Вона жила на другому кінці села під лісом. Напередодні Станіслав мав подзвонити.

Якщо випадково смартфон візьме чоловік, запитати, чи не потрібно дубових дощок. Коли Станіслав прийшов додому, Соломійка, як завжди, була зайнята підготовкою домашніх завдань. Вона навіть не звернула уваги, що батько прийшов додому години на дві пізніше. Станіслав сам повечеряв та в іншій кімнаті тихо увімкнув телевізор. Він добре розумів: йдучи на зустрічі зі Стефою, потрібно бути надзвичайно обережним. Адже в селі навіть глибокої ночі люди іноді виходять з дому. Краще було б відмовитись від таких зустрічей. Та коханка його дуже захопила, ніби приворожила. Вона йому снилась. Він просипався збуджений, весь мокрий, довго не міг заснути, рахував дні до чергового побачення.

Однак, від односельчан важко щось приховати. Навесні дні ставали значно довшими. Дуже затримуватись на роботі та приходити додому поночі Станіслав не хотів. Тому йшов на довгоочікуване побачення, коли ще добре не стемніло. Хтось таки побачив, що він заходив до жінки-одиначки. Якось сестра Ганна у телефонній розмові повідомила Лесі:

- Твій Станіслав рідко, але іноді вечорами заглядає до Мирослави Скорик.
- Звідки ти в Чехії дізналась? - не повірила Леся. – І чого до неї заглядати?
- Бачила моя подруга Зося, що живе неподалік, - впевнено наполягала Ганна. – А Мирослава, ти знаєш, продає самогонку.
- Він любить увечері випити келих свого вина. Воно у нас смачне. Навіть професорам сподобалось. Самогонки, добре пам'ятаю, ми давно не купували.
- Тоді є якась інша причина.
- Яка може бути причина? – обурилась Леся. – Мирослава на десять років старша від Станіслава. Може Зосі здалось?
- Дай Бог, сестро, щоб це було неправдою. Ти, в усякому разі, поміжкуй, адже диму без вогню не буває. Як тобі працюється на посаді агронома?
- Робота не проста, але надзвичайно цікава. Якщо раніше я працювала лише з орхідеями та кактусами, то тепер потрібно знати рослинний світ майже всієї планети. У нас же є сади Кавказу, Японії, Мадагаскару, Північної Америки, тропічні рослини Амазонки. Вони

ж потребують особливого догляду. Звичайно, викладачі, учені та студенти біологічного факультету допомагають. Адже в саду проводять лабораторні та практичні заняття. Але робітники саду повинні теж мати відповідну кваліфікацію, виконуючи догляд за інструкціями. Помилки можуть призвести до непоправних наслідків. Недавно було повідомлення, що на Україні в одній оранжереї Ужгородського ботанічного саду міняли старі батареї опалення. Це призвело до порушення температурного режиму. Тому частина рослин загинула. Оранжерею закрили на реставрацію. Знаєш, моя Марічка працює у теплиці кактусів всього пів року, але уже почуває себе впевнено.

- Марічка молодець! Дочку ти виховала розумну та працьовиту. Вірю – вона обов'язково поступить до Краківського університету. А з робітниками ти ладиш?

- З чоловіками – не дуже. Вони звикли до колишнього агронома пана Юзефа. Тепер ними керує мій заступник Йванко Бойків.

- Він часом не з Карпат? Прізвище якесь знайоме.

- Зі Стрия. Був бригадиром по догляду за дендрарієм. Гарний хлоп, вимогливий, відповідальний.

«Дійсно дивно, - після розмови розхвилювалась Леся. - Невже Станіслав навідувався до Мирослави? Зося не раз приходила до нас додому разом з Ганною. Вона добре знає мого чоловіка. Тому помилитись не повинна. Самогонка йому точно не потрібна. Для коханки Мирослава уже застара. Вона й молодістю цим не відзначалась, а зараз – тим більше. Чого ж він міг шукати на іншому кінці села? Можливо, Зося спеціально оговорює Станіслава? Для чого це їй потрібно? Вона одружена, має дорослу дочку, яка працює в Польщі. Видно, присилає батькам долари. Вони недавно обклали білою цеглою стару хату, накрили євро бляхою. Можна було б взяти у Ганни номер телефону Зосі та переговорити з нею. Але така розмова лише поширить погані чутки в селі. Я ж була місяць тому вдома. Якби у Станіслава була коханка, я б зразу у ліжку відчула. Не стану думати про погане. Адже хочу ще народити чоловікові хлопчика».

Подія, що відбулась наступного дня, відвернула увагу Лесі від тривожних думок. Коли вранці, як було заведено, до кабінету агронома зайшов Бойків, жінку щось вразило. Чоловік, який постійно носив синю спецівку, заростав волоссям на обличчі, рідко підстри-

гався в перукарні, зараз був у новому костюмі, підстрижений та чисто поголений. Від нього чувся приємний запах парфум. Вражена Леся не витримала й поцікавилась:

- Ви дуже гарно виглядаєте. У вас, напевно, сьогодні якась урочиста подія?

- Так, день народження. Виповнилось сорок років. Запрошую вас після роботи до ресторану.

- Щиро вітаю! – трохи розгубилась та порожевіла жінка. – Я не знала. У мене руки ще не дійшли до перегляду особистих справ наших працівників. Радості вам у житті, міцного здоров'я та удачі. Дуже дякую, що запрошуєте. Однак, до ресторану в щоденному одязі не хочеться йти. Потрібно було б переодягтися, зробити відповідну зачіску.

- Ви завжди гарно одягнені. Зайдемо по дорозі до перукарні. Зачіску зроблять вам максимум за пів години. Я вас дуже прошу. Мені просто немає з ким відзначити. Хлопцям бригади я в кінці роботи поставлю пляшку горілки.

- Марічка повернеться з підготовчих курсів, - Леся намагалась знайти причину та чемно відмовитись, хоч запрошення їй сподобалось, - а вечеря не буде готова. Завжди хочу, щоб вона поїла щось свіженьке. Молодому організму потрібне відповідне харчування.

- Зайдемо до кафе й купимо страви з собою. Бачу, як ви постійно затримуетесь на роботі, а потім поспішаєте. Трохи відпочинете.

- То ви спостерігаєте за мною після роботи? – розсміялась жінка, якій була приємна турбота, схожа на залицяння. – Не гадала, що можу привернути увагу такого файного молодого хлопа.

- Не зовсім я вже й молодий. Просто ви мій начальник. Тому хочу, щоб у вас все було гаразд.

- Намагаєтесь підкупити мене? – пожартувала Леся.

- Саме так! – розсміявся Бойків. – Це прихований хабар.

- Умовили, - нарешті погодилась агроном. – Зайдете за мною після роботи. Лише одна умова. У нашому розпорядженні буде не більше трьох годин з урахуванням затримки в перукарні.

Леся уже й забула, коли була в ресторані. Весь час думала, як підготуватись. Вдень вибігла з саду й зробила манікюр. Потім чомусь подумала, що Бойків вип'є з хлопцями більше горілки й забуде за-

йти за нею. Коли Йванко з'явився в кабінеті, вона перегортала папери в якійсь папці.

- Не передумали щодо хабара? – запитав чоловік з порогу.
- Невже можна відмовитись, - в тон його настрою відповіла Леся. - Адже день народження буває раз на рік! Це доречний хабар.

В перукарні черги не було й Лесю довго не затримали. Коротку, тендітну зачіску лише підправили. Ресторан був неподалік ботанічного саду. Гарно оформлена зала майже заповнена. Трохи далі від входу на низенькій сцені грав невеликий оркестр з трьох осіб. За мікрофоном висока білява дівчина щось співала. Замовлення Бойків зробив раніше. Вони сіли за вказаним адміністратором столом, розташованим збоку під стіною. На столі уже стояла пляшка шампанського, два столових прибори та ресторанне меню. Леся уважно оглянула залу. Більшість столів були зайняті молоддю. Однак неподалік них сиділи чоловік та жінка, обоє досить похилого віку. Чоловік з сивою шевелюрою тримав у руці келих з вином й щось енергійно говорив.

- Лесю, - привернув увагу жінки Бойків, - я попередньо замовив м'ясні салати з овочами. Звичайно, ми цим не обмежимося. Хочу, крім шампанського, випити з вами гарного коньяку. То прошу щось замовити на друге, – подав їй меню Йванко.

- Замовляйте самі, - повернула меню Леся. – покладаюся на ваш смак.

Підійшов офіціант, прийняв замовлення й невдовзі приніс пляшку коньяку, салати, заливну рибу, шинку, нарізаний лимон. Потім відкоркував шампанське й налив у келихи. Леся підняла келих.

- В такий урочистий для вас день, - дивилась жінка в очі Бойківа, - ще раз щиро вітаю з головним святом у вашому житті. Ще недавно я про вас нічого не знала. Тепер ми працюємо разом. Я рада, що ви допомагаєте мені. Дякуючи вам, я за роботу чоловіків у саду не хвилююся. Ви – моя опора. В якості подарунка тихо заспіваю вам відому пісню Павла Зіброва.

*Незважаючи на походження,
Є у кожного день народження.
І у бідного, і в заможного
День народження є у кожного.*

*А сьогодні твій, твій святковий день.
За широкий стіл запроси гостей.
Хай лунають тости, тости, тости,
Хай танцюють гості, гості, гості.
Хай лунає пісня, наша пісня.
Скрипка грай, грай, грай!
Вип'ємо горілочку медову
За твою сім'ю таку чудову.
За твою таку щасливу долю
І за Україну – рідний край!*

Пропоную випити за удачу у вашому житті, за ваше гарне майбутнє. Будьте завжди здорові!

- Як ви гарно заспівали та сказали! – випив шампанське Йванко. - Таких побажань я давно не чув. У моєму житті було багато начальників. Але ви перша, яка мені довіряє. Довіра окрилює людину, допомагає старанніше працювати. Постараюсь ніколи вас не підвести. Щось станеться не так, прошу вас, – зразу відверто скажіть. Шампанське ніби гарне. Та, як казав один артист, це напій аристократів. Пропоную випити коньяку, - налив у келихи чоловік. – За те, щоб у вашому житті все було добре, щоб негаразди обминали вас і ваших рідних!

- На день народження виголошують тости саме за іменинника, - випила коньяк Леся. –Та мені приємно від вас почути таке побажання. Моя донька Марічка незабаром складатиме екзамени на підготовчих курсах. За результатами цих екзаменів дітей прийматимуть до нашого університету. Вона хоче поступити на біологічний факультет. Хвилююсь за неї.

- Батьки завжди хвилюються за своїх дітей. Мій син по закінченню школи поїхав працювати до Німеччини. Згодом закінчив там коледж і зараз у якійсь будівельній фірмі. Телефонує – все добре, зарплатня та умови влаштовують. А все одно, думаю, щоб чого не сталось. Краще б він працював у нас на Україні.

- Дружина має роботу?

- Померла при народженні сина. З того часу я не одружений.

- Вибачте, що нагадала про таку трагедію. Розумію: вам боляче про це згадувати.

Вони випили ще коньяку, послушали співачку. Перед оркестром танцювало декілька пар. Леся з сумом згадала, що колись дуже любила танцювати. Навчаючись в одинадцятому класі, ходила на танцювальні вечори до будинку культури. Потім – в інституті. Та як давно це було! Якби Йванко запросив до танцю, вона б не наважилась. Тут міг бути хтось з працівників саду. Лишніх розмов їй не потрібно. Тепер хай Марічка танцює. Раптом заглянула до смартфона.

- Заговорила я! - схопилась зі стільця. – Марічка незабаром прийде з курсів. Потрібно йти. Дякую вам за гарний вечір, за теплу, відверту розмову.

- Дуже вдячний, що прийняли моє запрошення, - теж піднявся Бойків. - Я вас проведу.

- Ви затримаєтесь зі мною. До нашого будинку недалеко, йти з пів години. Ще не пізно, сама дійду.

- Мені нікуди поспішати. Живу сам на квартирі. Вечорами немає з ким й поговорити. Дивлюсь телевізор.

Вечір видався тихий, погожий. На небі сяяв місяць. Через дорогу будинок супермаркету вигравав різнокольоровими неоновими рекламами. У сквері поряд прогулювалось багато людей. Дехто вигулював собак, деякі сиділи на лавочках, лунала тиха музика.

«Люди вечорами виходять на вулицю, відпочивають. А я весь час в турботах. За доньок своїх хвилююсь. Соломійка уже поглядає на хлопчиків. Не дай Бог, у когось закохається. У її віці це буває. Зі Станіславом про такі речі говорити посоромиться. Погано, що мене немає вдома. З самим Станіславом теж щось не так. Ганна сказала, що він ніби ходив до Мирослави. Та у неї ж є значно молодша сестра Стефа, яка одружена з вуйком Митким! Невже зі Стефою там зустрічається? До неї додому йти зась. А ось у сестри-одиначки з коханкою можна. Потрібно попросити Ганну, щоб добре розпитала Зося. Якщо Станіслава побачить там ще раз, тоді все стане ясно».

Раптом Леся спіткнулась, зойкнула і Бойків взяв її під руку.

- Нога не болить? – запитав чоловік стурбовано. – Не хочу, щоб ви в такий вечір пошкодили собі ногу.

- Не болить, - заспокоїла його Леся. – Тут була якась ямка.

Та руку свою вона не вивільнила. Було приємно відчувати турботу гарного чоловіка. Особливо після таких тривожних думок. Бойків

щось розповідав. Однак вона його майже не слухала.

Марічки вдома ще не було. Леся зразу ж зателефонувала Ганні.

- Ти знаєш, що у Мирослави є молодша від мене на два роки сестра Стефа? Вона одружена з вуйком Митким.

- Звідки мені знати про таких молоденьких? Зразу після школи я навчалась у технікумі, потім – постійні турботи в агрофірмі. Напевне, я її ніколи й не бачила.

- Вона була така проворна. Але довго не одружувалась. Все перебирала хлопцями, шукала заможнішого.

- Не зрозуміла, ти до чого про цю Стефу?

- Станіслав може з нею кохатись у старшої сестри-одиначки. Більше йому там нічого робити.

- Най його шлях трафить! Ніколи не здогадалась би.

- Добре розпитай Зосю. Та попроси, щоб вона нікому про це не розповідала. Люди узнають - від сорому вдень не наважусь до села приїхати. Добиратимусь поночі, щоб нікого не зустріти.

В ту ніч Леся погано спала. Весь час згадувала своє життя зі Станіславом. Зустрічались вони майже два роки. Станіслав повернувся зі служби в армії, видний хлоп. На нього всі дівчата заглядались. Але він вибрав Леся. Вона уже закінчувала інститут, ніби в людях трохи розбиралась. З Франківська до села приїжджала майже кожного вихідного. Ходила вечорами на танці до будинку культури. Там і зблизились. Через рік після того, як вони побрались, народилась дуже бажана дитина - Марічка. Кажуть, якщо першою народиться дівчинка, а потім хлопчик, то родина буде щаслива. Однак, у них згодом народилась Соломійка. В батьківській хаті жили дружно, але було уже тісно. Почали будувати свою. Коштів не вистачало й Леся поїхала працювати до Польщі. Старалась знаходити роботу, де платили більше. Так і добудували хату. Завжди була впевнена, що у них щаслива родина. Тепер згадала, що коли у них відпочивали професор з аспіранткою Жанною, то застала з нею в спальні Станіслава. Але Жанна наполягла, що вона була з професором. Від безпорадності Леся заплакала.

7

Білого постійно муляла думка щодо акту впровадження нової технології на Одеській фірмі «Водолій». Він дуже сподівався, що в

цьому акті буде його прізвище. А там з працівників університету фігурувала лише Притула. Виходило так, що одна Жанна - автор технології, а Білий до неї не має жодного відношення. Але ж вона працювала на його кафедрі. Він був науковим керівником її кандидатської дисертації. На фірмі «Водолій» сподівались, що нова технологія може бути заявлена, як винахід. Потім можна одержати й патент. При міжнародній реєстрації патенту його впровадження за кордоном принесе авторам великі кошти. Таку можливість упустити Білий жодним чином не хотів. Тому поїхав до Одеси з проектом заявки на винахід, у якому авторами від «Водолію» записав головного інженера та начальника цеху, від університету – себе. Головний інженер сказав, що від фірми можна залишити лише начальника цеху Климчака. А ось Климчак здивовано знизав плечима й прискіпливо подивився у вічі професору.

- Ви не вписали до заявки Притулу Жанну. Вона, на мій погляд, – фактично головний автор. Притула постійно відпрацьовувала на лінії тонкощі технології. Ми з головним інженером сприяли впровадженню, що, звичайно, важливо. Щодо вашого вкладу в технологію не можу нічого певного сказати, але в цеху вас жодного разу ніхто не бачив. Можливо – це ваша ідея. Тут хай вирішує університет. Якщо не впишете Притулу, ми з головним інженером відмовимось бути співавторами. В акті впровадження Притула записана. Тому має повне право бути співавтором у заявці на винахід.

- Промислову партію на останньому етапі одержали без Притули, - почав викручуватись Білий. - Вона тоді в університеті уже не працювала. Заявка на винахід подається від університету. Тому Притула не може бути вписана до авторів.

- Я знаю, - наполог Клименко, - що без неї ми технологію не впровадили б. Тому й записали її до акту. Позиція «Водолія» тверда – Притула є автором нової технології. Якщо її не включите, ми напишемо листа до Укрпатенту й опротестуємо заявку. Впевнений, ви не захочете такого розвитку подій. Я не знаю, чим вам не догодила Притула, але вона - єдиний кваліфікований спеціаліст з нової технології. Раджу вам прислухатись до моєї поради.

- Добре, ми подумаємо, як врегулювати цю ситуацію.

Білий вирішив деякий час зачекати. Коли все трохи забудеться,

тоді можна буде послати заявку на винахід без працівників «Водолію». Його позиція щодо Жанни залишалась твердою: до авторів її не включати. Він не міг пробачити, що гарна коханка звільнилась з університету без його згоди, нахабно полишивши аспірантуру. Це була пляма на його репутації. Адже в університеті ходили впевнені чутки, ніби Білий схиляє аспіранток до інтиму. Не даремно, коли вони вторік поїхали з Жанною до Карпат, хтось зателефонував його дружині. Та особливо він злякався, коли Жанна завагітніла. Це могло поставити хрест на його кар'єрі, а то й призвести до розгляду злочинної справи в суді. Добре, що Жанна вирішила не подавати заяви до поліції. Однак, він вирішив, що у винаході їй не місце.

Тим часом «Водолій» чомусь затримав перерахунок коштів університету за впровадження нової технології. Відповідно - університет не перерахував фірмі «Піксель». Миколі прийшлося поїхати до Одеси. Виявилось, що в бухгалтерії загубився акт, який оформляв хлопець. Микола, маючи досвід у таких справах, прихопив у поїздку свій екземпляр акта. Бухгалтерія запевнила: кошти днями надійдуть. Маючи таку нагоду, Микола зайшов до цеху з метою перевірити роботу програми. Гальванічна лінія працювала у плановому режимі. Несподівано він побачив начальника цеху й підійшов привітатись. Климчак й розповів йому про приїзд Білого з проектом заявки на винахід.

- Знаєте, - розвів руками Климчак, - до авторів чомусь не включена Притула. Ми на таке рішення не погодились. Білий обіцяв переглянути склад авторів, але чомусь не приїжджає. Можливо, ви знаєте, чому університет налаштований проти Притули?

- Я ж працюю в комп'ютерній фірмі, з ними спілкуюсь дуже рідко, - не хотів Микола розповідати про взаємовідносини Білого та Жанни. - Знаю, що Притула розраховувалась з університету, хоч закінчувала писати кандидатську дисертацію. Зараз працює зі спектроскопом на металобазі.

- Дуже дивно, що в такій ситуації вона пішла на іншу роботу. Та все одно, Притула - один з авторів нової технології. Ви впроваджували на гальванічній лінії комп'ютерну програму контролю якості покриття. Без вашої програми ми не досягли б стабільності технології. Тому вас теж потрібно вписати у співавтори відкриття. Адже

ваше прізвище фігурує у акті впровадження промислової партії.

- Ви перебільшуєте, - заперечив хлопець. – Я лише виконавець замовлення університету. На чужі ідеї не претендую.

- Я так не думаю. Але це ваша справа. При нагоді передайте теплі вітання Притулі. Вона гарний фахівець!

«Білий хоче присвоїти собі авторство технології, - розмірковував Микола. - Казав, що на кафедрі до цієї наукової розробки були суттєві зауваження декількох доцентів. Але ж я бачив: в технологічній інструкції стоїть підпис однієї Жанни. Вона працювала за сумісництвом на цій господарській темі науковим співробітником й одержувала зарплатню. Тому її авторство - незаперечне. Фірма «Водолій» у затвердженому акті підтверджує, що Притула брала участь у впровадженні промислової партії виробів. А нахаба Білий хоче перекреслити її авторство. Він так може поховати й дисертацію Жанни. Потрібно добре подумати, як допомогти дівчині. Чорна смуга в її житті лише недавно ніби закінчилась. Жанна впевнено почувається на новій роботі. Білий намагається продовжити цю смугу. Як може така людина керувати колективом кафедри? Жанна розповідала, що його підвищили в посаді. Він уже проректор з наукової роботи. Не хочеться дівчині псувати настрої поганими новинами. Якось підберу слова і делікатно розповім про поїздку до Одеси».

Коли Микола зайшов до Жанни, вона була у гарному настрої.

- Я був на «Водолії», - почав хлопець. - Вони затримали перерахунок коштів. Розібрались там швидко, днями перешлють. Звичайно, зайшов до цеху подивитись, як працює гальванічна лінія.

- Невже щось там негаразд? - схвильовано дівчина. – Потрібно було звідти подзвонити. Я могла б надати пораду.

- Та все добре! – заспокоїв Микола. – Вони давно повністю перейшли на твою технологію. Якістю покриття задоволені. Комп'ютерна програма працює без збоїв.

- Слава Богу! – включила Жанна електрочайник. - Сідай, хочу з тобою попити кави. Знаєш, мені підвищили зарплатню. Директор сказав, що завдяки визначенню хімічного складу прокату металобаза практично позбавилась великих збитків. Адаже раніше замість профілю зі звичайної конструкційної сталі іноді відпускали дорогу леговану. Часто таке було і з кольоровими сплавами. Я задоволена,

що своєю роботою допомагаю заспокоїтись працівникам. Чомусь у мене так не виходило, коли працювала в університеті.

- Начальник цеху Климчак передавав тобі теплі вітання. Він сказав, що ти класний фахівець.

- Климчак зразу повірив у нову технологію. Він добре розбирається у гальванічних покриттях. Зразу наказав виробничим майстрам на лінії всіляко мені допомагати. Тому ми досить швидко досягли потрібного результату.

- Він повідомив, що фірма, коли не буде жодних зауважень до якості, у майбутньому розглядатиме питання подачі заявки на винахід, - почав підходити до важливого Микола.

- Я уже про це не думаю, - надпила кави дівчина. - Справу давно зроблено. Наш слюсар Віктор вранці розповів анекдот. Він майже щодня розповідає.

Їхав здоровий бородатий рокер на мотоциклі та збив лобом горобця. Впав горобець і знепритомнів. Шкода стало рокерові пташку. Підібрав він птаха, привіз додому, посадив у клітку, накришив хліба, налив води. Опритомнів горобець, озирнувся й думає:

- Так, грати, хліб, вода. Напевно, мотоцикліста вбив?

- Хоробрий горобець! – усміхнувся Микола. - Знаєш, Жанна, не моя справа, але при захисті дисертації свідоцтво про винахід і патент тобі дуже допоможе.

- Невідомо, - махнула рукою дівчина, - що буде з дисертацією.

- Крім того, - продовжив Микола, - якщо будуть впровадження на інших фірмах, особливо за кордоном, можна одержати гарні кошти.

- Це уже цікавіше. Особливо, коли знайдуться заінтересовані закордонні фірми. Можна буде туди поїхати.

- Климчак сказав, що Білий уже запитував на «Водолії», кого вони рекомендують у співавторів винаходу.

- При чому тут Білий? - піднялась з стільця Жанна. – Він металознавець, у гальваніці зовсім не розбирається.

- Тобі можуть й не повідомити, що від університету подається заявка на такий винахід. Не упусти свій шанс.

- До покидька Білого звертатись не стану! – категорично дівчина. – Добре, що тепер не маю з ним жодних справ.

- Навіщо тобі Білий? Запишись на прийом до ректора. У тебе ж є акт впровадження, у якому від університету лише твоє прізвище.

- Ректор може запитати, чому я пішла на іншу роботу, - похмуро Жанна. - Не хочу нічого про це казати.

- Й не скажеш. Але ти – автор нової технології. Так вважає Климчак. Білий хоче вкрати твою розробку. Не дай таке зробити.

- Дуже дякую, друже, що турбуєшся. Дійсно, дисертацію потрібно завершити, спробувати захистити. Винахід тут дуже допоможе. Мені потрібно подумати, як не спровокувати Білого. Ти добре знаєш, на які вчинки здатен цей негідник.

- Думай, але не довго. Щоб не було пізно.

«Ректор з Білим у дуже гарних відносинах, - розмірковувала Жанна. - Адже не даремно саме Білого міністерство призначило його заступником. Тому розбиратись у моєму питанні ректор не стане. Тим більш, що я не працюю в університеті. Як скаже Білий, так і буде. Потрібно діяти іншим шляхом. Важливо, що на фірмі «Водолій» саме мене справедливо вважають автором технології. Можна було б порадитись з Климчаком, як правильно поступити. Подзвоню йому ніби з приводу роботи лінії й розпитаю».

- Степане Миколайовичу, - почула дівчина у смартфоні голос Климчака. – Давненько вам не телефонувала. Дозвольте запитати, чи стабільно працює гальванічна лінія, роботу якої мені прийшлося довго налагоджувати. Вона раніше частенько затримувала виконання місячного плану.

- Приємно, Жанно Георгіївно, що ви турбуєтесь за свою технологію. Дякуючи вашому впровадженню, ми тепер горя не знаємо, постійно йдемо зі значним випередженням графіку. Знаю, що ви перейшли на іншу роботу. Вирішили з наукою розлучитись?

- У мене мати хворіє, а на новій роботі маю значно вищу зарплатню. Однак, дисертацію, тема якої пов'язана з новою гальванічною технологією, планую дописати.

- Дуже надіюсь, що ви обов'язково все зробите. Для захисту було б добре одержати свідоцтво на винахід з вашої новинки. Якось приїжджав професор Білий з проектом заявки на цей винахід. Але серед запропонованих ним співавторів вашого прізвища чомусь немає. Він мотивував тим, що ви уже не працівник університету.

Однак, обіцяв якимось питання врегулювати. Та з того часу від нього жодного слуху.

- Степане Миколайовичу, допоможіть мені, будь ласка, саме з приводу винаходу. Телеграмою на ім'я ректора попросіть прислати фахівця-гальваніка для корегування хімічного складу ванн за впровадженою новою технологією. В університеті немає, кого послати, й повинні звернутись до мене. Я погоджусь поїхати і мене можуть включити до складу авторів. Крім того, дуже хочеться проаналізувати, чи немає можливості поліпшити запропоновану технологію.

- Ми завжди раді послухати ваші фахові пропозиції. Таку телеграму я завтра пошлю.

- Дуже вам вдячна за підтримку! До зустрічі.

Ректор викликав Білого й показав телеграму з «Водолія». Білий притис руку до грудей. Почало колоти в серці. Адже послати до Одеси дійсно не було кого. Сказати ректору, що Притула - єдиний фахівець, який розбирається у тонкощах нової технології, він не міг. Ректор на днях підписав листа, яким була направлена до Укрпатенту заявка на винахід, серед авторів якого Притули не було.

- Фахівець саме з цього питання звільнилась з університету, - ледве вимовив Білий. – Є доцент Пустовіт, який мав деякі зауваження до нової технології гальванічного покриття. Але всіх тонкощів він не знає. У нас немає, кого командирувати.

- З цієї технології ми недавно направили заявку на винахід? – поцікавився ректор.

- Так, - пробурчав Білий, - звичайно, з деякими корективами.

- Ви у тій заявці один із авторів. Тому вам потрібно їхати до Одеси й вирішити питання. Ми не можемо втратити зв'язки з цією солідною фірмою. Кафедра гідравліки планує заключити з ними договір на впровадження гідравлічного насосу нової конструкції.

Наступного дня Білий ліг до лікарні з підозрою на інфаркт. Він весь час думав, як вирішити складну ситуацію, що виникла. Якщо до «Водолія» ніхто не поїде, ректор це визнає, як серйозне порушення субординації, невиконання його наказу. За таке порушення можуть зняти з посади проректора й завідувача кафедри. Жанні телефонувати Білий не наважився, вирішив інакше. Він подзвонив доценту Пустовіту:

- Сергію Івановичу, фірма «Водолій» просить прислати нашого представника для вирішення питання по гальванічній лінії. Поїдьте, будь ласка, на два-три дні. Подивитесь Одесу, там надзвичайно гарний оперний театр.

- З усією повагою, Григорію Петровичу, але ви знаєте: я в гальваніці нічого не петраю, можу лише дуже зашкодити некваліфікованою порадою. Марія Іванівна хай поїде.

Однак, доцентша уже другий день погано себе почувала, приходила на заняття з підвищеною температурою. І у Білого раптово виникло несподіване рішення.

- Маріє Іванівно, ви у близьких відносинах з Жанною Притулою. Попросіть від імені ректора, щоб вона поїхала на «Водолій». Я б сам попросив. Але в свій час не настояв, щоб вона не звільнялась з університету, тому на мене ображається. Вас послухає.

Добра душа Марія Іванівна зовсім не підозрювала, що своїм проханням може втягнути Жанну у новий виток страшних відносин з Білим. Адже вона нічого не знала про вагітність Притули.

- Жанночко, як тобі працюється? – почала доцентша.

- Дуже рада вас чути! Дякую, робота відповідальна, але спокійна. Нещодавно мені навіть підвищили зарплатню, чого ніколи не могла дочекатись в університеті.

- Але ж працювала на пів ставки з «Водолієм». Більшість з нас такої доплати не мають. Раніше кожне підприємство планувало кошти на впровадження нової техніки, нових технологій. А тепер власники фірм дуже скупі на такі речі.

- В Одесі завжди добре зустрічали. В одне з відряджень навіть декілька днів засмагала на чудово обладнаному пляжі «Аркадія». Це було давно, уже й забувається.

- Жанночка, з «Водолія» прийшла телеграма з проханням прислати гальваніка для корегування розчинів у ваннах. У нас, ти знаєш, таких фахівців немає. Ректор просить, щоб ти поїхала. Можеш відпроситись на два дні з металобази? Трохи відпочинеш.

- У мене постійно багато поточної роботи. Нехай ректор звернеться до нашого директора. Якщо відпустять – поїду. Відрядження, звичайно, повинне бути від університету.

«У мене буде привід потрапити на прийом до ректора, - метику-

вала Жанна. - Головне, щоб ректор знав – я автор нової технології. З покидьком Білим й не потрібно буде зустрічатись. Директор металобазы може мене відпустити. В Одесі зустрінусь з привітними виробничниками. На пляж ранньою весною не підеш. Але в Отраду можна спуститись канатною дорогою. А ще пройтись Приморським бульваром від пам'ятника Дюку Решельє до Воронцовського палацу, постояти біля французької гармати, яка стріляла ядрами. Спуститись вниз фунікулером поряд з Потьомкінськими сходами й відвідати морський вокзал. Подивитись на Воронцовський маяк».

Директору металобазы зателефонував сам Білий. Жанну відпустили на три дні до Одеси. Вона одержала в канцелярії університету посвідчення на відрядження і наступного ранку уже була в цеху. Климчак просто розцвів у посмішці, коли побачив струнку Жанну.

- Не думав, що вас пришлють! Невже Білий погодився включити вас у співавтори винаходу?

- Дякую за вашу допомогу! Білий поки що мовчить. Та я піду доповісти щодо відрядження до ректора й там постараюсь все узнати. Хочу подивитись на лінію. Зауважень з технології немає?

- Які зауваження! За три тижні робимо ту кількість деталей, яку не встигали випустити за місяць. Ми з радість прийняли б вас на посаду старшого технолога з гарною зарплатнею. Погоджуйтесь!

- Щиро дякую! Але мати часто хворіє. Мушу бути вдома.

Чудова весняна Одеса вразила! В повітрі відчувався свіжий йодований запах моря. Площі заповнені зграями веселих голубів. На кожному перехресті продають весняні квіти. Пушкінська вулиця чарувала безліччю кафе з різноманітним напоями. Пішохідна Дерibasівська заповнена людом. Жанна здаля полюбувалась будівлею оперного театру, на фасаді якого красувалась афіша балету «Лебедине озеро». Побувала у височенному кафедральному Преображенському соборі, поставила свічку, помолилась за здоров'я матері. Однак, потрібно було поспішати до рідного міста.

До ректора Жанна потрапила у день приїзду. Сивий, ще досить жвавий чоловік, що сидів за широким, заваленим паперами столом, уважно подивився на дівчину.

- То розкажіть, що сталось на «Водолії»? – запитав приязно.

- У гальванічних ваннах накопичується осад, частково змінюєть-

ся хімічний склад розчинів і товщина покриття на деталях стає тоншою. Вона ще у межах допуску, але на нижній межі. Комп'ютер став показувати – брак. Зупинили на дві години лінію, злили осад, заповнили свіжим розчином і все налагодилось.

- Так просто! – здивувався ректор. – Чому ж професор Білий не поїхав сам, а прийшлося вас запрошувати з металобазу?

- Білий у гальваніці профан! – впевнено наголосила Жанна. - Він – металознавець.

- Жанно Георгіївно, ми послали заявку на винахід з цієї технології. Та чомусь серед авторів немає вашого прізвища. Пробачте, у вас якийсь конфлікт з Білим? Адже ви були його аспіранткою.

- Можливо, мої претензії надумані, та шість років працювати асистентом я не змогла. Пішла на роботу з високою зарплатнею.

Ректор натиснув на якусь кнопку в телефоні, що стояв поряд.

- Це патентна група науково-дослідної частини? Прошу вас терміново підготувати листа до Укрпатенту за моїм підписом. Ми відкликаємо заявку на винахід, яку готував професор Білий. Відновимо справедливість, - уже до Жанни. – Ви повинні бути серед співавторів винаходу на нову гальванічну технологію. Пропоную вам повернутись до університету на посаду старшого викладача.

- Я згодна, - зраділа в душі дівчина. - Будь ласка, лише не на кафедру Білого.

- Добре, працюватимете на іншому факультеті. Про дисертацію теж не забувайте. Гарантую вам сприяння.

8

До Миколи знову зателефонувала Елла. Вона зразу ж, без передмов радісно повідомила:

- Нарешті батько дає кошти на розробку комп'ютерної програми з обробки результатів комплексних досліджень алюмінієвих сплавів. Коли можна прийти до тебе на роботу, щоб попередньо обговорити проект договору?

- Завтра буду у відрядженні. Приходь післязавтра вранці.

- Якщо не секрет, куди їдеш у відрядження?

- На елеватор до Меджибожа.

- Можна з тобою поїхати? У Меджибожі була ще малою школя-

ркою. Кажуть, там побудували гарний туристичний комплекс. Хочу подивитись.

- Заїду за тобою о восьмій ранку, - не наважився відмовити хлопець, адже Елла - гарний потенційний замовник. - То, будь ласка, постарайся не затримати мене. Однак, до обіду, напевне, буду зайнятий на елеваторі.

- Подивлюсь ще й сучасний елеватор. – щебетала у смартфон Елла. - Мені дуже цікаво!

«Чудернацька дівка! – не зрадів проханню Микола. – Мені прийдеться на елеваторі копатись у датчиках, а вона просто хоче подивитись. Та куди дінешся, ми з дитинства дружимо. Обіцяв до них додому заходити. Все немає часу. Матері колись розповів, що був в університеті на кафедрі Елли. То вона уже запитувала, чи не ходив туди знову. Буду працювати по договору, то заходитиму. Не вистачало ще водити за руку Еллу! Тут з роботою не встигаю справлятися, а їй – цікаво. Невже вона щось задумала щодо мене? Неспроста приходила з батьками до нас на день народження мами. То роками не з'являлась, а тут зненацька знайшла привід. Ще й додому запросила подивитись ноутбук. Там і вірусів було мало. Не знаю, чи й зависав він. При мені збоїв не бачив».

До машини дівчина вийшла вчасно, хоч і була трохи заспана. Однак, зачіска виглядала, ніби щойно з перукарні. Вії, брови та губи гарно підмальовані. Що не кажи, а була чарівна, мов наречена. В салоні зразу запахло чудовими парфумами.

- До Меджибожа їхати майже годину, - посміхнувся Микола, - то можеш ще трохи поспати.

- Я виспалась. Краще розповім тобі цікаву історію про колишню нашу викладачку Жанну.

- Хіба мене може зацікавити людина, яку майже не знаю? – запитав вдавано байдужим голосом, але насторожився Микола. – Та розповідай, адже про щось потрібно говорити.

- Жанна була аспіранткою нашого завідувача кафедри Білого. Він її навіть взяв науковим співробітником на господарську тему. Разом їздили у відрядження. Що між ними сталось минулого року, ніхто не знає. Одна лаборантка впевнено каже, що були коханцями. Та вона раптом звільнилась з університету, пішла на якусь рядову

роботу. По темі, що Жанна виконувала, подали заявку на винахід. Жанну у співавтори не записали. Недавно ректор направив листа до Укрпатенту і відкликав заявку. А вчора Білого звільнили з посади проректора та завідувача кафедри. Виконувачем обов'язків завідувача призначили доцента Пустовіта. Наші викладачі стурбовані.

- Чого викладачам турбуватись? – не зрозумів хлопець. – Пустовіт буде поганим керівником? Ви ж, певно, його добре знаєте, в гарних з ним відносинах.

- Призначать конкурс на посаду завідувача. Невідомо, хто подасть заяву, кого виберуть. Від завідувача багато залежить.

- А Білий зараз ким працює?

- Професором на кафедрі. Ходить, мов опущений у воду. Понурий, ні на кого не дивиться. Після занять мерщій тікає. Він же мій науковий керівник. Просила його подивитись першу главу дисертації. Це огляд опублікованої літератури з моєї теми. То сказав, що немає часу. Щоб часом не пішов з університету.

«Наздогнала його Божа кара! Якби Елла знала, як цей покидьок поступив з Жанною, вона б обходила Білого десятою дорогою, - подумав Микола. – Але я нічого не маю права сказати. Адже обіцяв Жанні ні з ким про її відносини з професором не говорити. Просто потрібно якось попередити, щоб Елла не поспішала з договором на розробку комп'ютерної програми».

- Якщо Білий звільниться, то хто буде твоїм науковим керівником? Чи працюватимеш над дисертацією?

- Не думала! – жахнулась дівчина. – Він може зовсім виїхати з міста. Тоді моя аспірантура накриється мідним тазиком. Лише зараз до мене дійшло.

- Давай ми відкладемо на деякий час розгляд договору на твою програму. Батько перерахує кошти університету, а Білого й слід простигне. Гроші потім важко назад повернути.

- Дякую за доречне попередження! – поклала руку на плече хлопця Елла. - Вчасно я з тобою побачилась.

- Ось і приїхали, - показав вперед рукою Микола. - Дивись, попереду прямо на полі видніється елеватор.

- Там якісь великі блискучі ємності, - не зрозуміла Елла.

- Сучасні елеватори – це металеві зерносховища. Кожна така

циліндрична ємність зберігає декілька тисяч тонн зерна. Щоб зерно не зіпсувалось, його потрібно постійно продувати сухим повітрям, дуже повільно перемішувати. Вентилятори працюють за певною програмою. Датчики виводять на пульт показники температури зерна. Весь автоматизований процес управляється за допомогою комп'ютерів.

Вахтер виглянув з будки й пропустив авто через ворота високої сітчастої огорожі. Вздовж огорожі висаджені різноманітні квіти. Сріблясті ємності, що виблискували на сонці, були досить високі. В декількох місцях по боках ємностей до самого верху піднімались сходи. На чисто прибраній території людей не видно. До авто підбігло дві чорних середнього розміру собаки.

- Дружок! – до одного з них через опущене скло гукнув Микола, кинувши собакам декілька кусочків ковбаси. - Ти знаєш своїх?

Собаки зупинились, з'їли ковбасу й замахали хвостами. Видно, хлопець часто приїжджав сюди й собаки уже його знали.

- Елло, посидь у машині, - почав виходити з авто Микола. - А то собаки тебе нікуди не пустять. Поговори з кимось по телефону. Я через годину-півтори повернусь. Потім поїдемо до самого міста.

Микола пішов до невеликого двоповерхового будиночка, розташованого неподалік. А дівчина витягла смартфон, заглянула до нього. Однак, думки її були направлені зовсім на інше.

«Микола дуже гарний хлопець, доброзичливий, уважний, має достойну роботу. Я раніше не звертала на нього увагу. Адже після школи зразу поступила до університету. Група у нас була дружня. Разом відзначали дні народження, ходили на танці, відпочивали в лісі, на річці, організовували туристичні походи. На третьому курсі я закохалась в одногрупника. Він, мені здавалось, відповідав взаємністю. Батькам хлопець сподобався. Через рік ми стали жити разом в окремій квартирі, за оренду якої платив батько. Я була на сьомому небі! Добре, що не завагітніла. Виявилось, що хлопець просто дуже зручно влаштувався. Зразу ж після випускного вечора він заявив, що сімейне життя на найближчі роки не входить до його планів. Так я залишилась одна, декілька місяців посумувала. А тут мати згадала про Миколу. Дійсно, він достойний кандидат. Але чомусь, крім дружніх стосунків, поки що у нас нічого не виходить. Що роби-

ти? Потрібно якось зтягти його до ліжка. Думала це зробити, коли він приходив лагодити мій ноутбук. Та не вийшло. Сьогодні спеціально напросилась поїхати з ним. Подивимось місто, а там видно буде. Потрібно подзвонити Марії Іванівні. Можливо, вона знає щось про плани Білого. Вони давно разом працюють».

- Марія Іванівна, ви на заняттях?
- Еллочко, рада вас чути. Тільки що повернулась з лекції. У мене «вікно». До наступної пари півтори години.
- Співчуваю. Хто ж вам так запланував заняття?
- Новий заступник декана працює перший рік. От і не зумів зробити нормальний розклад. Я вчасно цього не помітила. Прийдеться весь семестр миритись з таким розкладом. А ви що поробляєте?
- Домовилась в одній фірмі зустрітись з програмістом та обговорити комп'ютерну програму обробки результатів дослідження з теми моєї дисертації. Будемо заключати договір.
- Ви молодець, часу не гаєте, - похвалила дівчину доцент.
- Білого ви, часом, не бачили? Незручно йому телефонувати. А застати його зараз важко.
- Прочитав на першій парі лекцію й зразу кудись подівся. Сьогодні у нього більше занять немає. Після занять буде засідання кафедри. Та на засідання він майже не ходить.
- Маріє Іванівно, будь ласка, чисто між нами. Чула, ніби він хоче звільнитись з університету. Нічого з цього приводу вам не казав? Адже я тоді залишусь без наукового керівника.
- Все може бути. Одержаний ним удар важко витримати. Яюсь при нагоді запитаю у нього.
- На мене, будь ласка, не посилайтесь.
- Не хвилюйтесь. Я вас дуже добре розумію. Без наукового керівника дисертацію можуть не прийняти до захисту.

Микола повернувся майже через три години. Його супроводжували ті ж самі чорні собаки. Вони забігали наперед, повертали назад голови й мало не нюхали його руки. Напевне, ковбаса їм дуже сподобалась. Хлопець весело щось їм говорив.

«Мати казала, що тварини люблять добрих людей, - пригадала Елла. – Он як він спілкується з собачками. Навіть знає ім'я однієї з них. З таким добрим чоловіком можна створити гарну сім'ю. Невже

я упущу свій шанс? Дивлячись на Миколу, я розумію: саме такий хлопець мені потрібен. Статний, веселий, розумний. Уже й забула про свого колишнього співмешканця. Ніби його й не було. Життя далі триває й потрібно налаштуватися на гарне продовження».

- Пробач, затримався, - сів до машини Микола. - Хлопці ніби тямущі. Але з комп'ютером не дуже ладять. А ще закордонні датчики температури дуже чутливі, реагують на одну десяту градуса. Прийшлося трохи корегувати програму. Якщо не проти, подивимось середньовічну фортецю. Тут недалеко. Потім – сучасний туристичний-готельний комплекс біля дороги Вінниця-Хмельницький.

- Звичайно, з тобою залюбки. Мені цікаво. А ти в фортеці колись був?

- Давно. Її мали реставрувати. На Україні багато таких пам'яток. Більшість з них зруйновані. Адже їм по шістсот-сімсот і більше років. Дуже потужні фортеці в Кам'янці-Подільському та Хотині. Вони зараз виглядають такими, як були у середньовіччі. В Західній Європі замки і фортеці доглядають. Туристи там приносять власникам великі прибутки. У нас держава фактично про це не піклується.

Вони подивились фортецю, яка вражає своїм виглядом. Це дуже грізна споруда з баштами, високими стінами та вікнами-бійницями. На самій високій башті майорить великий прапор України. Перед стіною - глибокий захисний рів. Потім проїхали біля величного готельного п'ятиповерхового комплексу, площа перед яким була повністю зайнята легковими авто. Комплекс обсаджений стрімкими туями, повсюди доглянуті троянди та інші квіти.

- Можемо тут в кафе пообідати, - запропонував Микола.

- Знаєш, краще заїдемо до мене, - не погодилась дівчина. – Я тебе запрошую. Не хочу невідомо чого тут наїстись. Недавно була в ресторані на ювілеї подруги, то стейки подали такі тверді, що розкусити не можна. Домашню їжу ціную над усе.

- Яюсь незручно, - стис плечима Микола. – Твоя мати гостей не чекає. Буде нервувати, метушитись.

- Мати на роботі. Їй ще два роки працювати до пенсії. Нам ніхто не заважатиме.

- Добре, - погодився хлопець. – Якщо наполягаєш, заїдемо.

Незабаром Елла уже швидко поставила на стіл тарілки з наріза-

ними помідорами та огірками, паруючий червоний борщ, свинину з чорносливом. З буфету дістала пляшку коньяку та чарки, нарізала лимон.

- Ти давненько у нас не був. Наливай, вип'ємо за дружбу.
- Мені потрібно поставити машину в гараж, - заперечив Микола. – Пити алкоголь не можна.
- Машина переночує біля нашого будинку. Нічого з нею не станеться. Тобі додому йти близько. Коли ми ще разом посидимо? Коньяк вірменський п'ять зірочок.
- Дійсно, ми рідко зустрічаємось, - погодився хлопець, наливаючи в чарки. – Свинина так апетитно пахне.

Вони випили за дружбу, потім за успішну наукову роботу Елли, за батьків. Микола почав розповідати якийсь анекдот. Та Елла підійшла до нього, обняла й рішуче потягла на диван, який стояв поруч. Все сталося несподівано. Хлопець не упирався. Йому теж хотілось дівчини. Коли Микола почав одягатись, Елла поцілувала його.

- З тобою було так чудово, - прошепотіла на вухо. – Хочу, щоб ми якомога частіше зустрічались.
- Ти дуже гарна дівчина. Та я не готовий до близьких стосунків. Ми, напевне, випили лишнього. Нам потрібно подумати, чи ми кохаємо одне одного. Зустрічатись просто для сексу та обманювати тебе не хочу.
- Я давно над цим міркувала, - пригорнулась дівчина. - Впевнена, крім тебе, мені ніхто не потрібен.
- Ти ж розумієш, що це почуття повинно бути взаємне. Дякую за щирість. Я тобі зателефоную.

«Невже кохання таке? - думав по дорозі додому хлопець. – Коньяк вдарив у голову. Тому й не стримався. У сексі вона гарна. Мені давно потрібно було зняти напругу. Але такого недостатньо. Каже, що давно думала про мене. Та вона ж ще десь біля року тому жила з іншим хлопцем. Мабуть, кохала його усім серцем. І жодним словом про цю дуже важливу подію не обмовилась. Чому вони розлучились – не моя справа. У житті всяке буває. Але якщо обманює тепер, то буде дурити і в майбутньому. Ні, з такою дівчиною надто зближуватись не хочу. Просто буду підтримувати колишні дружні стосунки і жодного сексу. Виберу час, зателефоную та запитаю, чи будемо укладати договір».

А задоволена Елла розслабилась на дивані та розмірковувала.

«Він назвав мене дуже гарною дівчиною. Так про мене ще ніхто не казав, хоч давно знаю, що гарна. Я ж надзвичайно старалась і у мене вийшло. Цілувала його до безтями, крутилась під ним знизу та гарцювала зверху. Уже й забула, коли таке було. Адже дівчині важко зацікавити хлопця, який їй подобається. З красунчиком чубатим Анатолієм було зовсім інакше. Ми ж учились в одній групі, кожного дня зустрічались, ходили разом до їдальні. Можна сказати, їли з однієї тарілки. Коли він став все частіше зупиняти на мені погляд своїх чорних очей з гарними довгими віями, я не витримала й поцілувала його. Так і зійшлись. Жили ніби дружно, разом виконували курсові роботи, готувались до екзаменів. За квартиру й харчування він не платив. Непорозумінь між нами ніколи не було. Я почала мріяти про майбутню щасливу родину. Що йому потім не сподобалось, не здогадуюсь до цього часу. Та Бог з ним! Микола сказав, що не готовий до близьких стосунків. Але ж не відмовився. Якщо сподобався секс, то він буде мій. Мамі поки що жодного слова. Вона не витримає, зателефонує подрузі. Тоді все може зіпсуватись. Розповісти можна лише подушці. Вона ні з ким не поділиться».

Десь через тиждень Марія Іванівна тихо сказала Еллі:

- Григорій Петрович йти з університету не збирається. Адже у трудовій книжці буде записано, що звільнений з вагомих посад. Тому не турбуйся, працюй над дисертацією.
- Дякую вам! Прямо гора з пліч. Піду завтра на завод. Там мають запускати у виробництво деталі з нового алюмінієвого сплаву.
- Ти тямуща, енергійна, працюювата. Вірю: ти все швидко зробиш до ладу.

Дівчина намагалась себе стримати й зателефонувати Миколі увечері, щоб порозмовляти не лише про договір, але й про інше. Та не витримала.

- Миколко, я заскучала, ти обіцяв подзвонити, - удавано сумно.
- Дуже зайнятий, багато роботи. Щоденно працюємо до ночі. І так протягнеться до кінця місяця.
- А як бути з моїм договором? Професор не планує звільнитись. На заводі незабаром запускать деталі з нового сплаву. Пробну плавку ливарники уже виконали.

- Напиши проект угоди. Суму коштів ти знаєш. Робота виконується у три етапи. Перший - вивчення технологічних особливостей. Потім - розробка і опробування програми. Третій – її корегування. Терміни виконання ми узгодимо.

- Завтра планую відвідати завод. Ти не можеш піти зі мною? – з надією швидше побачитись з Миколою запитала дівчина.

- Зовсім запарився! Напиши коротеньку технологічну інструкцію, які саме параметри потрібно фіксувати. Перешли інструкцію на мою пошту, Я виберу час та якимось сам піду до головного металурга.

- Дякую, ти справжній друг! Не знаю, що без тебе робила б. Я дуже ціную твою допомогу і буду рада зустрітись.

9

В селі подруга сестри Ганни не поспала декілька ночей і таки вистежила Станіслава зі Стефою, хоч вони зустрічались дуже рідко та були надзвичайно обережні. Тієї ночі, коли чоловік захропів, а село давно спало, Зося піднялась з ліжка, накинула на плечі теплу куртку й в темноті сіла біля вікна. Щоб не задрімати, жінка почала лузати соняшникові зернята. Була гарна безвітряна погода, на небі сяяв повний місяць. Все було видно, мов на долоні. Вона мало не заснула, коли раптом майже опівночі побачила, як до хати Мирослави прийшов високий чоловік, статурою дуже схожий на Станіслава. Він декілька раз оглянувся, легенько постукав у вікно й прослизнув у напіввідчинені двері. Десь через пів години швиденько пройшла жіночка. Вона була одягнена у куртку, капюшон накинутий на голову. В хаті Мирослави ледь світилось лише віконце на кухні. Зося уже хотіла лягти, як помітила, що звідти вийшов той самий чоловік. Лише коли почало розвиднятись, Зося побачила Стефу, яка за плечима несла від сестри невелику в'язку сіна.

«Попались, голубки! – мало не вигукнула надзвичайно вражена Зося, прикусивши язик. – Погляньте, людоньки добрі! Сором на все село! Леся майже десять років важко працює за кордоном, присилає цьому хабалю долари, місяцями не бачить дітей. А він на очах у сусідів завів коханку. Та й саму Стефу потрібно було б повішати на сухій гілці. Вуйко Миткий засватав, коли парубки уже не дивились на неї. Це так вона віддячує своєму чоловікові! Дуже хочеться ко-

мусь розповісти, що аж в одному місці свербить. Та не можу. Ганні обіцяла мовчати».

Увечері Зося зателефонувала подрузі, детально все розповіла.

- Ти часом не помилилась? – засумнівалась Ганна. – Адже вночі могла не розпізнати. У них же така гарна родина. Недавно побудувались, виховали двох чудових дівчаток. Марічка майже наречена. А Леся дуже рішуча. Вона Станіславові не пробачить. Вижене на полонину. Комусь буде пасти вівці.

- Це не вперше я бачу! – впевнено наполягала Зося. – Воно тягнеться уже декілька місяців. Видно, ця Стефа добра хвойда, вміє лягти під чоловіка. Я ще Мирославу посоромлю.

- Дуже прошу, навіть викинь з голови! Мирослава почне відбріхуватись й поголос піде по селі, до дітей дійде. Най Леся зі Станіславом розбираються самі. Я невдовзі маю на декілька днів приїхати додому. Якийсь подарунок хочу тобі купити.

- Купи гарну квітчасту хустину, - зразу знайшлась Зося. – Щоб до церкви можна було закутатись.

- Домовились. Та щодо Станіслава мовчи, мов риба.

Ганна старалась відтягти розмову з Лесею. Вона добре розуміла, що звістка про коханку завдасть сестрі великого болю. Адже Леся завжди хвалила свого Станіслава. Він мов, у неї на всі руки майстер. В господарстві завжди лад, діти доглянуті, город у зразковому стані, до чарки заглядає рідко, гроші використовує економно. Але коли Зося вдруجه повідомила, що Станіслав знову приходив до Мирослави, наважилась на важку розмову. Почала вона здалеку.

- Лесею, як твої справи у саду? Навчилась керувати людьми?

- Знаєш, я багато чого перейняла у колишнього агронома Юзефа. Він заходив до теплиці, уважно огляне все мовчки. Якщо усміхнеться, значить все добре. Якщо не усміхнеться, щось не так. Зауважень при людях ніколи не робив. А потім вранці зустрине біля входу, запросить до кабінету й там спокійно все вискаже. Через декілька днів прийде до теплиці подивитись, чи зроблено так, як повинно бути. Переважна більшість виконували його вказівки, поважали. Деякі не дослухались. Тих через деякий час звільняв з роботи. Мені буває важко стриматись й не підвищити голос. Але стараюсь. А ще пан Юзеф, який зараз на посаді заступника проректора,

добре знає, що потрібно для саду. Тому виконує всі наші замовлення. З такою допомогою значно легше працювати.

- Як Марічка склала екзамени на курсах?
- Вона у мене розумниця! Склала дуже добре, - зраділо Леся.— Уже зарахували до університету на спеціальність генетика рослин.
- За навчання потрібно буде платити?
- Ні, навчатиметься у бюджетній групі. У мене гора з пліч. Адже плату за навчання ми б не потягли.
- Вона там ще ні в кого не закохалась?
- Один час зустрічалась з сином хазяїна квартири, у якій живемо. Але син дуже гоноровий, перестав приходити до нас. Марічка й не довго сумувала. За курсами та роботою не мала часу.
- Сестро, ти сама в квартирі?
- Так, Марічка пішла на курси віддати викладачці свої конспекти та письмові відповіді на тести. Повернеться десь через годинку.
- Не хочу, щоб вона чула нашу розмову. У мене, Леся, для тебе погані новини. Зося знову бачила, як біля опівночі в ясну місячну ніч Станіслав приходив до Мирослави. За ним через пів години – хвойда Стефа. Станіслав повертався назад раніше, а Стефа – лише вранці. Я перепитала, чи вона часом не помилилась. Але Зося обох добре знає. Станіслава пізнає навіть за ходою. Ми ж з нею разом до тебе іноді приходили. Сестро, розумію, як тобі боляче. У мене самої душа болить. Не рішаюсь навіть, що тобі порадити.
- Най його шлях трафить! - майже слізною зітхнула Леся. - Знаєш, Ганнусю, я пригадала. Це уже не перша його зрада. Раніше не наважувалась тобі розповісти. У нас втєорік відпочивали професор з аспіранткою. Мене негачдано відпустили з роботи поїхати додому на декілька днів. Та розрядився смартфон і я не змогла подзвонити, що уже в маршрутці їду на Україну. Заходжу раненько, в хаті всі сплять. Забігаю до спальні, а у ліжку Станіслав кохається з цією Жанною. У мене все поплило перед очима. Збігла на перший поверх й плачу. Через деякий час спускається аспірантка й заявляє, що спала з професором. Професор, мов запізнився на рибалку, вистрибнув у вікно й побіг на річку. Станіслав, видно, втік через горище. Я, дурна, й повірила.
- Леся, дорогенька моя, я тобі дуже співчуваю й розумію, як

важко про це чути. Зося обіцяла про все мовчати. Не поспішай щось робити, не втрачай голову. Добре обдумай своє рішення. Кажуть: в такому віці чоловіки шукають розраду з коханкою. Та згодом повертаються до своїх жінок. У вас же дітей потрібно поставити на ноги.

- Не знаю, Ганнусю. У мене голова йде обертом. Не можу ніяк оговтатись. Я ж була недавно вдома. Нічого за Станіславом не помітила. Навіть у ліжку було все добре.

- Ця Стефа хоч гарна собою? Я не можу її пригадати.

- Досить вродлива та статна, грець би її взяв! Такі чоловікам подобаються.

- Ти у нас теж вродлива. Це я – так собі. Тому й залишаюсь до цього часу неодруженою. Та коли почую розповіді деяких жінок про їх сімейне «щастя», то слава Господу, що сама.

- Тобі ж лише трохи за сорок, - почала заспокоювати сестру Леся. – Знайдеться й твій лицар. Лише не сиди постійно біля своєї хазяйки, виходь частіше на люди, зроби гарну зачіску, модно одягайся, відвідуй кафе. Ти в театрі коли була?

- Мені платять гарну зарплатню за те, що доглядаю стареньку. Не театри в голові.

- Тоді частіше заглядай до кафе, коли виходиш до продовольчого маркету. На те, щоб випити чашку кави, багато часу не потрібно. Там і приглянешся якомусь гарному вуйку. Сестро, трохи рухайся, менше дивись телевизор. Під лежачий камінь вода не тече!

- Добре, - почувся у смартфоні сміх Ганни, яка була задоволена, що відволікла Леся від тривожних думок. – Дякую за своєчасну пораду. Пригортаю й цілую тебе та Марічку.

Леся від розпачу довго не могла вирішити, як поступити зі Станіславом. Вони у шлюбі майже двадцять років прожили дружно. Звичайно, в інших родинах частіше чоловіки їздять за кордон на заробітки. Та у Станіслава, хоч і з деякими перервами, була робота на пилорамі. А вона після розпаду агрофірми доглядала за дітьми. Потрібно було будувати нову хату. Грошей катастрофічно не вистачало. Люди почали виїжджати з села на заробітки до Польщі, Італії, Чехії, Іспанії. Працювали в основному на сільськогосподарських роботах та доглядали старих людей. Дітей залишали на бабунь, дідусів. У них батьки померли. Вирішили, що поїде Леся. Станіслав не

дуже й упирався, хоча й сам міг знайти роботу за кордоном. Будинок добудували за гроші, які заробляла саме вона. Так пройшло майже десять років. Додому Леся навідувалась раз на три-чотири місяці. Але останнім часом, коли доглядала стареньку пані Катажину, її відпускали лише на Різдво та влітку, коли у сина старенької була відпустка. Тому, думала вона тепер, Станіслав й не витримав. Леся старалась ніби виправдати чоловіка. Але ж вона сама теж потерпала від самотності. У неї ніколи не було в думках завести коханця. Зараз, коли Марічка пів року відвідувала підготовчі курси та жила з нею, Леся взагалі була дуже зайнята. В голові постійно крутилось, як поступити, щоб дочку прийняли до університету на безкоштовне навчання. Слава Богу, що Марічку уже зарахували. Можна було заспокоїтись. Так Станіслав зробив «сюрприз»! Вона не представляла, як після цього ляже з ним разом спати.

Важкі думки перервала Марічка, що вбігла до квартири.

- Мамусю, хочу їсти! – голосно дочка з порогу.
- Зараз підігрію котлети та картоплю, - піднялась з-за столу Леся. – Мий руки. Ти чого затрималась?
- Викладачка ще раз привітала із зарахуванням до університету та розповідала, як сама навчалась. Знаєш, їй важко було. У сім'ї ріс молодший брат. Батьки розлучились й вона жила в гуртожитку на одну стипендію. Тоді в Польщі панувало велике безробіття. Тому знайти якийсь підробіток було практично неможливо. Вона їла два рази на день, часто один чай, чи каву, дуже схудла. Але навчання не полишила. Тепер викладає хімію.
- Дітям дуже важко, коли батьки розлучаються, - поставила на стіл тарілки засмучена Леся. – Але в родинях трапляються різні ситуації. Турбуюсь за Соломійку. Щоб вона гарно училась. Батько на роботі часто у другу зміну. Чи вона гарно робить домашні завдання? Ти коли виїжджала до Кракова, все у них було добре?
- Батько іноді довгенько затримувався після першої зміни. Казав, що прибиральницю розрахували і йому доплачують за прибирання приміщень. Та ми справлялись. Я перевіряла, як Соломійка підготувалась до завтрашніх уроків, й вечеряли самі.

«От і знову підтвердилось, що зустрічався з коханкою, - нервово зафіксувала в голові жінка. – Діти навіть вечеряли самі. Уроки у них

не перевіряв. Чи заглядав до щоденників? До школи ніколи не навідувався. Зовсім чоловік здурів! Що там робиться тепер, коли Марічки немає вдома? Соломійка розумниця, але ж ще зовсім дитина. Невже можна таке йому пробачити?»

- Напевне, батько приходив з роботи стомлений?
- Ні, завжди у настрої. Ти чому не їси?
- Не дочекалась тебе й трохи перекусила. Будеш чай, чи каву?
- Краще зелений чай. Після кави важко заснути. Мамо, зараховані на бюджетне навчання студенти мають відпрацювати місяць по ремонту в університеті навчальних приміщень. Тому мені прийдеться через чотири дні розрахуватись на місяць з ботанічного саду. Потім повернусь.

- Ти й після цього не зможеш у нас працювати. Адже будеш на заняттях в університеті весь день. Шукатиму нову робітницю до теплиці кактусів.

- Можна, я зателефоную до села своїй подрузі Людмилі? Вона після школи ще не знайшла роботу. Хай приїжджає на моє місце.

- Часом подруга не лінива?

- У них троє дітей, - розсміялась Марічка. - Вона старша. Тому вся домашня робота на ній. Лінуватись просто не має часу.

- Добре, телефонуй. Має приїхати вчасно, щоб тебе зразу замінити. Сама знаєш, роботи в теплиці кактусів вистачає. Клавдія сама не справиться. Зателефоную зараз Соломійці, розпитаю про новини. Вона ж ще спати не лягла?

- Їм задають багато уроків. Лягає десь після десятої години.

- Доню, - Леся набрала номер й увімкнула голосний зв'язок. – розповідай, що у школі нового. Батько уже з роботи прийшов?

- Сьогодні з англійської мови одержала «одинадцять». Учителька похвалила. Завтра п'ятниця. У школі буде вечір відпочинку. Спочатку концерт, а потім – танці. Батько дзвонив. Він затримується на прибиранні.

- Часто затримується?

- Не часто. Але десь раз на два тижні буває. Приходить, коли я уже давно сплю. Вранці каже, що не виспався. Мамо, ти попроси його, щоб за прибиральницю перестав працювати. Нам же його зарплатні вистачає. Ще й ти присилаєш.

- Добре, доню, поговорю з ним. Ти уже повечеряла?
- Давно, - щебетала Соломійка. – Я підсмажила яйця зі шкварками. Вийшло дуже смачно. А батькові є котлети з гречаною кашею. Він любить таку кашу. Снідати будемо кашу з молоком. Ти не хвилюйся, ми з ним не голодні.
- В школі у вас тепло, ти не мерзнеш?
- У класі висить термометр. Температура нижче двадцяти градусів не буває. В куртках ніхто не сидить.
- Соломійко, уже пізно, лягай спати. Цілую тебе міцно. Гарних снів. Батькові привіт!
- Слава Богу! – уже до Марічки. – У них все добре. Ми теж лягатимемо спати, щоб завтра працювалось з настроєм.

«Який буде настрій, коли чоловік бігає до коханки? – крутилась у ліжку Леся, яка ледь не плакала. – Я тут економлю кожен злотий, давно не купувала нової одежі. Зачіску за рік зробила перший раз, коли йшли на день народження Бойківа. А він гуляє з хвойдою Стефою! Це ж треба – дитина сама вечеряє і уже планує, що будуть вранці снідати. Соломійка починає ходити на танці. Їй же лише тринадцять років. А на танцях парубки з одинадцятого класу! Все може статись з дитиною. Ні, я такого не потерплю! Потрібно якнайшвидше навідатись додому. Завтра попрошу у пана Юзефа відпустку на три дні. Скажу, що у терміновій сімейній справі. За старшого залишиться Бойків. Він справиться».

Однак, Юзеф був на тиждень у відрядженні. Тому Леся поїхала до Карпат через десять днів, нікому не телефонувала. Марічці сказала, що хоче зробити Соломійці й батькові сюрприз. Приїхала до села пізно увечері. Вікна у будинку не світяться. Заходить – нікого. На годиннику стрілки показують двадцять першу годину. Трохи посиділа, щось перекусила й вирішила піти до Мирослави Скорик. Десяте чуття підказувало, що Станіслав зараз саме там. Надворі темно, небо в хмарах, починає накрапати дощик. Вулиці не освітлюються. Лише у деяких будинках світяться одно-два вікна. Та вона знає тут кожну стежину, кожен горбочок. Адже ходила по них сотні раз. Ось і хата Мирослави. Світиться у маленькому віконці. Леся рішуче шарпнула вхідні двері, зайшла до темних сіней. Зачепилась за якесь пuste відро. Воно з гуркотом перекинулось.

- Хто там? – пролунав з-за дверей кімнати тривожний голос.
Леся відчинила туди двері й побачила за столом переляканого Станіслава в одній білизні та з опущеною головою Стефу. На столі були якісь страви, пляшка горілки. Онімільй Станіслав встав.
- Налий мені чарку, - стримуючи себе, спокійно присіла на вільний стілець Леся. - Ледве тебе знайшла. Прийшла додому, а нікого. Чоловік мовчки налив у свою чарку, поставив перед дружиною.
- Вип'ю за ваше кохання, - випила до дна Леся й до чоловіка. – Додому не приходь. Свої речі забереш біля хвіртки завтра вранці. Щоб я більше тебе у нашій хаті не бачила. Подаю на розлучення. Щастя вам зі Стефою, - піднялась та вийшла з кімнати жінка.
Вдома весела Соломійка повисла на шиї матері.
- Мамцю, побачила твою сумку і зраділа, що ти приїхала. Куди так пізно ходила?
- Не дочекалась тебе й пішла розбиратись у одній справі.
- А татусь сказав, що сьогодні затримається на роботі. Може дочкаємось, коли він прийде, й будемо разом вечеряти?
- Доню, батько знайшов собі іншу дружину й не прийде. Буде жити від нас окремо.
- Як це - іншу дружину? – не зрозуміла Соломійка. – То у нас не буде тата?
- Він залишиться твоїм татом, але житиме не з нами.
- Хіба так буває?
- Буває по різному. Ти уже доросла і зрозумієш. Хочеш зі мною поїхати до Кракова й там залишитись?
- Звичайно, хочу! - зраділа донька. - Я там ніколи не була.
- Станеш ходити до польської школи, будеш допомагати мені у ботанічному саду. Згодом, як і Марійка, поступиш до знаменитого Краківського університету. Завтра підемо до школи, візьмемо довідку, що ти закінчуєш сьомий клас.
Наступного дня Леся у районному суді написала заяву з проханням розлучити їх зі Станіславом. У заяві просила розглянути справу за її відсутності, тому що працює за кордоном. Найняла столяра, який поміняв у будинку замки, й поїхала з Соломійкою до Кракова. Коли все розповіла Марічці, донька й не дуже здивувалась.
- Мамцю, я бачила один раз, як батько вторік заходив в спаль-

ню до Жанни. У мене виникла смутна підозра. Та за готуванням їжі була дуже зайнята. А тут й ти приїхала. Потім Жанна ледь не втопилась. Було не до цього. Батькові, бачу, нас не шкода. Станемо жити втрьох. Я за Соломійкою дуже скучаю. Але чи вистачить у тебе коштів нас утримувати? Я ж не буду працювати.

- Мені зараз підняли зарплатню. Звичайно, шикувати нам не буде за що. Та на скромне прожиття вистачить.

- А ще я одержуватиму стипендію, - пообіцяла Марічка.

Сестра Ганна, почувши про намір Лесі розлучитись з чоловіком, зразу не повірила.

- Як ти наважилась залишити дітей без батька?

- Не хочу, щоб він постійно нас обдурював. В селі, ти знаєш, швидко всі знатимуть про його коханку. Мені буде соромно дивитись людям у вічі.

- Ти зі Станіславом хоч поговорила? Адже в ліжку зі Стефою їх не застала.

- Про що маю говорити? Мені досить того, що пізно увечері застала обох безсоромних за столом у Мирослави. Випила чарку за їх щастя та сказала, щоб в наш дім більше не приходив. Уже й свої речі він забрав.

- Діти що кажуть? Марічка може зрозуміти, а Соломійка?

- Діти моє рішення підтримують.

- Дивись, сестро, щоб згодом не пошкодувала.

В школі, куди Леся прийшла з Соломійкою, поважна директорка уважно переглянула виписку з оцінками.

- Ти польську мову добре знаєш? – звернулась до дитини.

- У нас всі знають, - відповіла польською Соломійка. – Ми навіть вистави у драматичному гуртку часто ставимо польською.

- Ви офіційно працюєте? - уже до Лесі.

- Агрономом у ботанічному саду Ягелонського університету.

- Дуже рада! Саме його я й закінчила. Там в саду, пам'ятаю, пан Юзеф в той час працював.

- Він зараз заступник проректора. Поважна людина.

- Виявляється, у нас є спільні знайомі. Прошу, передайте йому вітання. А ще принесіть, буд ласка, довідку з місця роботи. До кінця навчального року залишилось всього місяць. Соломійка може при-

йти до школи першого вересня у восьмий клас. За літні канікули хай повторить матеріал з усіх предметів. Десь на початку червня я пришлю до ботанічного саду по черзі декілька класів. Прошу, проведіть, пані Лесю, з ними екскурсії.

- Дуже вам вдячна! А екскурсії проведу. Ви ж знаєте: у нас багато чого є подивитись.

- Тропічна рослина Вікторія Круса радує людей?

- Їх зараз у ставочку оранжереї ростуть три й почувають себе добре. Саме на початку червня будуть розпускати свої чудові квіти.

- Прийду з дітьми подивлюсь. Тут у заяві вказаний ваш телефон. Я вам подзвоню. Приємно було з вами познайомитись.

- Мамо, що це за рослина Вікторія Круса? – запитала дочка, коли вийшли від директорки. - Я вперше чую.

- Вона росте в Південній Америці у районі найбільшої в світі річки Амазонки. Має круглі листки діаметром біля двох метрів і чудову білу, в центрі рожеву квітку. Названа у 19-му столітті на честь успішної англійської королеви та президента Перу.

- Ти мені покажеш?

- Звичайно, доню. Все в саду подивишся.

Три місяці Соломійка працювала в саду. Леся зразу ж оформила її прибиральницею на пів ставки.

- Нічого тобі сидіти в квартирі одній. Будеш поряд зі мною, заробиш грошей на обновки до школи. Марічка відпрацює місяць на ремонтах приміщень в університеті та теж приходитиме до саду. Як я, діти, рада, що ви обоє зараз поряд! Весь час раніше хвилювалась, думаючи про вас.

- Мамцю, я теж хочу заробити на новий одяг. В саду мені дуже цікаво. А до Карпат колись поїдемо? – не стрималась Соломійка, заглядаючи у вічі Лесі. – Я уже за ними сумую.

- Обов'язково, - пригорнула дитину усміхнена жінка. – В кінці серпня візьму на тиждень відпустку й провідаємо наші чудові гори. Мені теж дуже хочеться піти на полонини, збирати наші гриби, чорницю, лохину, подихати життєдайним, пахучим гірським повітрям.

Через деякий час Леся зателефонувала до районного суду. Секретарка відповіла, що справу розглянуто, її заяву щодо розлучення зі Станіславом задоволено. Ухвалу суду може забрати та передати

їй хтось із родичів. Щодо розподілу майна потрібно буде почати новий судовий розгляд.

Нарешті Леся трохи заспокоїлась. Діти були з нею. Марічка із захопленням розповідала про свою групу, викладачів, перші лекції.

- Екологію чудово викладає відомий у світі професор Марцинківський. Пояснює так зрозуміло про екологічну кризу, що стає шкода комах, які гинуть. А ще про квоти для різних країн щодо шкідливих забруднюючих викидів у повітря.

- А люди невже від цього не хворіють, не гинуть? – з сумом Леся. – Розповідав про Перший Всесвітній екологічний конгрес?

- Напевне, про це йтиметься далі.

Соломійка швидко подружилась з Айжбетою, яка жила неподалік від них. Стали разом ходити до школи.

- Мамцю, вона така говірка. Майже зразу розповіла про свого хлопця Анжея. Він на рік старший, ходить до дев'ятого класу.

- Ти, доню, менше думай про хлопців. З граматиною у тебе не все гаразд. Сідай, зараз напишемо диктант.

В кінці вересня Лесею стало хвилювати зовсім інше. Йванко Бойків знову запросив її до ресторану. На цей раз відзначити день народження свого сина, який працює десь в Німеччині. Вона сказала, що зараз з нею живуть обидві доньки й вона дуже зайнята після роботи. Адже дітям потрібна постійна увага, особливо тепер, коли вони обоє почали ходити на заняття.

- В суботу у них немає занять? - проникливо, із прихованим захопленням проханням подивився їй у вічі чоловік.

- Немає, - опустила очі Леся, яку збентежив цей погляд.

- А день народження Сергія у п'ятницю, - повеселів хлоп. - Я зайду за вами в кінці роботи.

10

Жанна зателефонувала Миколі й повідомила, що ректор запропонував їй повернутись до університету на посаду старшого викладача. Вона погодилась й хоче написати заяву.

- Знову працюватимеш з Білим? – не повірив хлопець.

- Ні, викладатиму зовсім на іншій кафедрі. Але хочу порадитись з тобою. Викладацька робота мені подобається. Та якщо не помі-

няють наукового керівника по дисертації, то Білий зможе до захисту дуже зашкодити. Він підла людина.

- По допомогу з цього приводу є до кого звернутись? – співчутливо Микола. - Я просто не розбираюсь у тонкощах таких справ.

- Мене добре знає професор Кузів з Івано-Франківська. Минулого року я була у нього. Він вислухав і погодився бути основним опонентом на майбутньому захисті.

«Кузів врятував мене, коли я в Карпатах пішла з професорами до річки рибалити, посковзнулась на мокрому камені й мало не втопилась, - сплило в голові дівчини. – Білий злякався, Станіслав остовпів. Лише Кузів кинувся у воду й витяг за куртку. Якби не він, була б давно на тому світі. Я йому вдячна до кінця життя. Він ще й проводжав нас на вокзалі в Івано-Франківську, допоміг зайти до вагону. Адже у мене була в гіпсі забита нога. Впевнена, що він добре пам'ятає той випадок. Можливо, й зараз допоможе».

- То чого довго думати, поїдемо разом до Кузіва. Ти детально розкажеш, у яку ситуацію потрапила. Думаю, що він допоможе. За телефонуй йому й домовся щодо зустрічі. Лише по телефону не кажи, що хочеш поміняти наукового керівника. Кузів може всього не зрозуміти, відмовить й тоді наш приїзд буде даремний.

- Ти ж дуже зайнятий по роботі.

- Домовляйся, на один день я зможу поїхати в любий час. Хто, крім мене, тебе виручить. А про винахід у ректора була розмова?

- Я сказала, що Білий профан у гальваніці. Ректор при мені дав вказівку відкликати з Укрпатенту заявку на винахід. Надіюсь,, що і в цьому питанні буде відновлена справедливість. Миколо, ти справжній друг. Дякую тобі дуже за співчуття та пораду! То я піду до ректора із заявою щодо прийняття на роботу й тоді поїдемо.

Кузів не розпитував, чому Жанна хоче до нього навідатись. Адже в науковій роботі часто буває, що у аспіранта виникла нагода порадитись з якогось питання.

- Буду радий вас вислухати. А як почувається професор Білий? Минулого літа жалувався на хворе серце.

- Він був деякий час на посаді проректора, - старалась якомога спокійніше відповісти схвильована дівчина. - Можливо, із-за хвороби знову повернувся на кафедру.

- Передайте, будь ласка, йому вітання.

Надворі буяла весна, була гарна погода. Микола вирішив поїхати до Франківська своєю машиною. Автомобільна дорога, що петляла серед мальовничих сіл та містечок, хоч і не дуже гарна, але від розмови не відволікала. Скрізь рясно цвіли в садах біло-рожевим цвітом яблуні, груші. Приємні запахи витали у повітрі.

- Яка краса! – не витримала вражена Жанна. – Із-за щоденних турбот у місті цього майже не помічаєш. Уже й забула, коли виїжджала на природу. До відпустки на металобазі я не допрацювала. Тепер в університеті теж прийдеться влітку зі студентами, а потім з прийнятими абітурієнтами займатись поточним ремонтом приміщень. Справжня літня відпустка буде через рік.

- А під час студентських канікул взимку викладач не може кудись на тиждень поїхати відпочити? Наприклад, до Єгипту?

- Зможе, якщо матиме кошти. На зарплатню викладача, що не має наукового ступеню та вченого звання, не дуже розженешся. Лише у доцентів та професорів зарплатня значно вища.

- Напевне, це й стимулює займатись науковою роботою? – зробив висновок Микола.

- Я теж колись так думала. Але згодом зрозуміла, що більшість людей намагаються займатись тією справою, яка їм подобається, до якої вони мають хист. Що рухало Тарасом Шевченком писати вірші? Зарплатню за це він не одержував. Навпаки, влада його лише жорстоко переслідувала. Мічурін працював на залізниці, доглядаючи годинники та семафори. А у вільний час виводив нові сорти яблук, груш, вишень, абрикос, випишував саджанці з-за кордону й з ними працював. Більшість жінок на Україні вечорами займаються вишиванням, навіть беруть участь у виставках образотворчого мистецтва. Видатний співак Вертинський, який народився та жив до двадцяти років у Києві, хотів, як і батько, стати адвокатом. Однак був відрахований з шостого класу реального училища. Але з юних років, втрапивши батьків, наперекір злидням, намагався займатись музикою.

- Ти наводиш приклади талановитих людей, - заперечив Микола. – Але ж таких зовсім мало. Мільйони, щоб прогледуватись, живуть щоденною важкою працею. Наприклад, я.

- Таких програмістів, як ти – пошукати! – розсміялась Жанна. –

Можеш ночами сидіти за комп'ютером. Ти займаєшся справою, яка тобі дуже подобається. На Одеській фірмі «Водолій» пропонують включити тебе до авторів нашого винаходу.

- Звідки ти знаєш? – на повірив хлопець.
- Розмовляла з начальником цеху Климчаком. Він сказав, що без розробленої тобою програми нову технологію на гальванічній лінії було б дуже важко витримувати.

- Ніколи не гадав, що можу стати співавтором винаходу. Завжди вважав, що винахідники – це якісь особливі люди. Ти мені допомагаєш примкнути до таких особистостей.

- Якщо всією душею любити свою професію, завжди можна впровадити в ній якусь новину, що полегшує роботу. Он поглянь! - вигукнула Жанна й показала рукою. - Бачиш на високій електричній опорі у великому гнізді стоять двоє лелек. Вони навесні з вирію завжди повертаються до свого гнізда. Кажуть, що коли лелека втрачає свою пару, то іншої уже не шукає.

- У людей таке буває дуже рідко, - зітхнув Микола. - Думаю: після великого справжнього кохання.

Швидко у розмовах доїхали до Франківська. Професор Кузик прийняв Жанну у своєму університетському кабінеті, запропонував каву. Микола залишився чекати в автомобілі.

- Ви по телефону не сказали, яка справа привела до мене, - посміхнувся Кузик, який явно симпатизував дівчині.

- Мені соромно про це розповідати. Адже ви приятелі з професором Білим. Так сталось, що ми з ним остаточно розсварились і я тепер не маю наукового керівника. Прийшлося навіть залишити роботу в університеті й майже рік працювати спектрографом на металобазі. Однак, на гальванічній лінії в Одесі, де я раніше впровадила нову технологію, стався збій в роботі. Мене попросили туди поїхати і ректор запропонував мені посаду старшого викладача на іншій кафедрі, де не працює Білий. Кандидатську дисертацію я закінчую писати. Але без наукового керівника, ви знаєте, її не приймуть до захисту. Дуже прошу допомогти у цій справі. Мені просто немає більше до кого звернутись. У наукових колах таке розцінюється, як зазіхання на аспіранта, з яким працював інший керівник. Якщо ви мені відмовите, я вас повністю зрозумію.

- Ми з Білим не приятелі, а просто, давні знайомі, іноді зустрічаємось на захистах дисертаційних робіт в спеціалізованій раді. Коли ви минулого року приїжджали з ним на відпочинок до Карпат, я все зрозумів. Між професором та аспірантом таке буває. Добре, що вас знову прийняли до університету. Бачу, що вас цінують, як гарного фахівця. Білий може й далі ставити вам палиці у колеса. До мене з такого питання ніколи раніше не звертались. Давайте домовимось наступним чином. Коли ваша дисертація буде повністю готова, ви привезете її мені, я уважно прочитаю і прийму рішення. Розумієте, науковий керівник несе відповідальність за дисертанта. Можливо, прийдеться до захисту щось поправити. Думаю, все у вас буде гаразд. Мені подобаються такі настирні науковці, як ви.

- Не знаю, як вам дякувати! Ви мене уже один раз врятували та знову рятуєте.

- Не перебільшуйте. Швидше дописуйте роботу і приїжджайте. Бажаю вам успіхів!

Зраділа Жанна встрибнула до авто й обняла Миколу.

- Що, все гаразд? – весело хлопець.

- Не відмовив! Попросив привезти готову дисертацію. Там ще роботи на декілька місяців. Головне: прочитає. Можливо, прийдеться щось підправити.

- Про Білого розповіла?

- Сказала, що ми повністю розсварились. Більше – нічого. Він розумів, які у нас були відносини. Хочу все забути, як страшний сон. Знаєш, я зголодніла. Он неподалік продуктовий магазин. Піду щось куплю перекусити.

- Жодного перекусу! – заперечив хлопець. – Запрошую повноцінно пообідати в кафе. Науковцю потрібне гарне харчування, щоб вистачило сил дописати дисертацію. Звичайно, я жартую. Але у кожному жарті завжди є доля правди.

З того дня вони стали спілкуватись частіше. Невдовзі Жанна за телефонувала й повідомила, що готує нову заявку на винахід. Серед співавторів є і Микола. Потрібно вказати його посаду, адресу. Потім вони разом їздили до Одеси на «Водолій» корегувати комп'ютерну програму на гальванічній лінії. Через деякий час Микола запросив

дівчину до себе додому і познайомив з мамою. Того тижня вони й подали заяву до РАГСу.

Жовтень 2022р.

Літературно-художнє видання

ПОЛОВИНЧУК Валерій Павлович

НЕОБАЧНЕ
КОХАННЯ
МИКОЛА

РОМАН

Книга друга

Технічний редактор і коректор О.М.Борісова

Вінниця. Видавництво «Твори»

Наклад 500

